

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeustradenomi

Jouko Suursalmi

PERINTÖ JA ERÄÄT OPISKELUUN LIITTYVÄT SOSIAALIETUUDET

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

Jouko Suursalmi

Perintö ja eräät opiskeluun liittyvät sosiaalietuudet 61 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu

Aikuiskoulutus ja palvelutoiminta

Liiketalouden koulutusohjelma

Oikeustradenomi

Ohjaaja lehtori Arja Tyynelä

Opinnäytetyön Perintö ja eräät opiskeluun liittyvät sosiaalietuudet aiheen valinta perustuu työn tekijän omaan mielenkiintoon. Aihepiiri on kuitenkin ajankohtainen kaikille opiskelijoille.

Tutkimusmenetelmä on selvitys. Työn alkupuolella selvitetään perintöoikeuden pääpiirteitä ja perintöverotusta, erityisesti perintöveron suuruutta. Sitten selvitetään työn aihepiiriin kuuluvat opiskeluun liittyvät sosiaalietuudet eli opintotuki, asumistuki, koulutuspäiväraha sekä työllistymistä edistävät palvelut ja selvitetään perinnön vaikutusta niiden suuruuteen.

Kansaneläkelaitos Kela tekee opintososiaalisia etuja koskevat päätökset. Opinnäytetyössä esitetyt esimerkit ovat todellisia erään opiskelijan Kelalta saamia opintotukipäätöksiä. Kelalle sen päätösten johdosta tehdyt kysymykset ja niihin saadut vastaukset esitellään myös.

Kelan niin kuin muidenkin viranomaisten päätöksiin saa hakea muutosta. Työn loppupuolella käsitellään sitä, miten sosiaalietuuksia koskeviin päätöksiin voi hakea muutosta ja millainen on muutoksenhakuprosessi.

Työn tuloksena selvisi, että perintönä saatu omaisuus ja muu varallisuus eivät vaikuta opiskelijan opintotuen määrään, mutta omaisuuden tuotto, esimerkiksi osingot, vuokratulot ja korot sen sijaan vaikuttavat. Kelalta ja maistraatista saadut vastaukset tuntuivat ristiriitaisilta ja vaikeaselkoisilta, mikä puolestaan vahvisti työn laatijan käsitystä ja yleisestikin vallitsevaa käsitystä lakien vaikeaselkoisuudesta ja tulkinnanvaraisuudesta.

Opinnäytetyön lähdeaineistona on käytetty kirjallisuutta, lehtiartikkeleita ja Internetiä, erityisesti valtion säädöstietopankkia Finlexiä.

Asiasanat: perintö, perintöverotus, opintotuki, koulutuspäiväraha, työllistymistä edistävät palvelut, muutoksenhaku

ABSTRACT

Jouko Suursalmi

The Legacy and the Some Social Benefits Related to Studies, 61 pages, 1, appendix

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Adult Education and Business Services

Degree Programme in Business Administration

Specialisation of Public Administration and Business Law

Bachelor's Thesis 2010

Instructor: Arja Tyynelä, Lecturer

The thesis is a study about the influence of a legacy to tax-planning and to two social benefits.

The purpose of this work was to discuss and look on the law and criticise the stiffness of the Finnish system. I put focus on taxing, legacy and its effects to student allowance and training daily benefit.

The biggest issues of my work were taxing and legacy. Taxing is presented from start to this day, it includes basic information about legacy and its taxing arrangements. In this chapter I tell about legal arrangements to make your legacy-taxing smaller.

There are chapters that tell you how legacy affects your student allowance and chapters that tell you how it affects your training daily benefit. Those two chapters include a bit of information about those two social benefits, who can get those benefits, and what affects to benefits.

Complaining is its own chapter. It includes information about how to make an official complaint of decision, where to deliver it, how far you can complain.

One issue that I found out was that it is very hard to get the same information from Social Insurance Institution employees twice and for example Social Insurance Institution and local register office do not know what the law is that the other institution is reading. The law of social benefits is very confusing and complicated if you are not a law student or don't know the law well enough.

Keywords: Legacy, Housing benefit, Student allowance, Taxation, Training daily benefit, Official complain

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	
ABSTRACT	
1 JOHDANTO	6
Opinnäytetyön viitekehys	7
2 PERINTÖ	8
2.1 Johdantoa	8
2.2 Perimysjärjestys	8
2.3 Perunkirjoitus	9
2.3.1 Perukirjan sisältö	10
2.3.2 Perukirjan osakasluettelon vahvistuttaminen	10
2.3.3 Perinnönjako	11
3 PERINTÖVEROTUS SUOMESSA	12
3.1 Verotuksen historiaa	12
3.2 Perintö- ja lahjaverotuksen kehitys	14
3.3 Perintöverotus nykyisin	14
3.3.1 Perintöverotus perukirjan perusteella	14
3.3.2 Perintöverotus arvioverotuksen perusteella	15
3.4 Perintöveron ja lahjaveron suuruus	15
3.4.1 Alaikäisyys ja puoliso vähennys perintöverotuksessa	18
3.4.2 Hallintaoikeuden pidättäminen verosuunnittelukeinona	19
3.4.3 Esimerkkitapaus	20
4 OPINTOTUKI JA PERINNÖN VAIKUTUS SIIHEN	20
4.1 Opintotuen historia	21
4.2 Opintotuki nykyisin	22
4.2.1 Opintotuesta yleistä	22
4.2.2 Tukikuukaudet ja kesäopinnot	23
4.2.3 Täysimääräinen opintotuki	24
4.2.4 Tulojen ja omaisuuden vaikutus opintotukeen	25
4.2.5 Tulovalvonta	26
4.2.6 Perinnön vaikutus opintotukeen esimerkin avulla	27
5 KOULUTUSPÄIVÄRAHA	31
5.1 Koulutuspäivärahasta	32
5.1.1 Koulutustuen suuruus	32
5.1.3 Työmarkkinatuki	34
5.1.4 Koulutuspäivärahan kesto	35
5.1.5 Koulutuspäivärahan hakeminen	36
5.2 Työllistymistä edistävät palvelut	37
6 PÄÄTÖKSESTÄ VALITTAMINEN	39
6.1 Opintotukipäätöksen oikaisu	39
6.2 Muutoksenhaku opintotukipäätökseen	39
6.3 Muutoksenhaku työttömyysturvaa koskevaan päätökseen	41
6.4 Valitus vakuutusosoikeuteen	45
6.5 Vakuutusosoikeuden nimittäminen ja kokoonpano	48
6.6 Esimerkkejä vakuutusosoikeuden päätöksistä	50
6.6.1 Esimerkki 1	50
6.6.2 Esimerkki 2	51
6.7 Kantelu Eduskunnan oikeusasiamiehelle	53
7 POHDINTA	56

LÄHTEET.....58

LIITE

Liite 1 Valituslomake

1 JOHDANTO

Työn tarkoitus on tutkia perintöä ja perinnön vaikutusta eräisiin opiskeluun liittyviin sosiaalietuuksiin.

Tämän opinnäytetyön motiivi ja aiheen valinta liittyy erään opiskelijan elämäntilanteeseen. Perintöön ja perinnön saantiin liittyy paljon asioita, jotka pitäisi tuntea ja käytännön toimenpiteitä, jotka pitäisi osata hoitaa. Nykyään puhutaan paljon ns. ensimmäisistä perijäsukupolvista ja tiedontarve perimyksestä on suuri nykyisellä nuorellakin sukupolvella. Perinnönsaajat miettivät yleensä myös perintöverotusta ja erityisesti sen suuruutta.

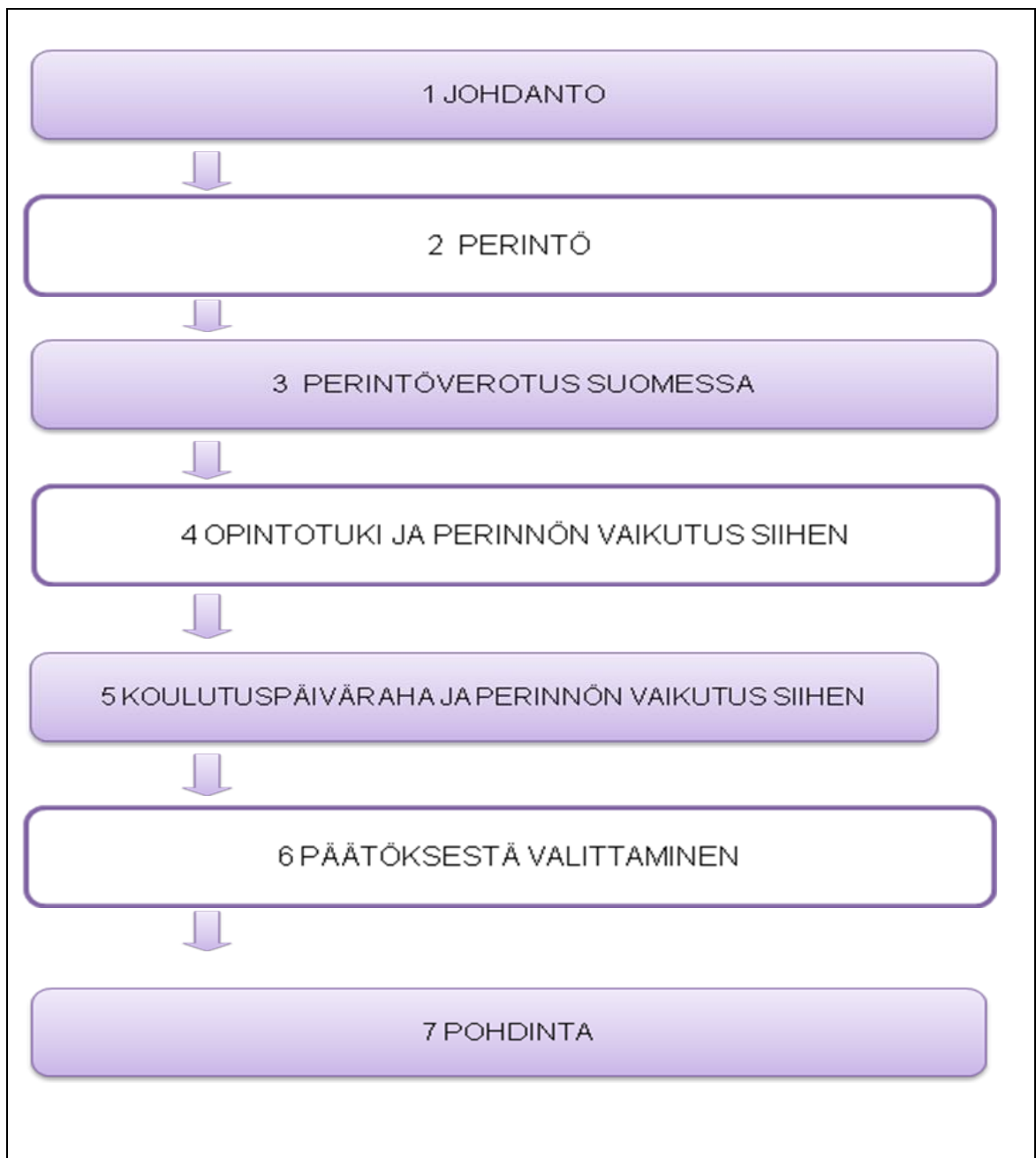
Tutkimusongelmana ja aiheen rajauksena on perintö ja perinnön vaikutus erityisesti opintotukeen, asumistukeen ja ns. koulutuspäivärahaan. Kun opiskelijan sosiaalietuuksista päätöksen tekee yleensä Kansaneläkelaitos, selvitetään tässä opinnäytetyössä myös valitusmenettely ja –prosessi opintotukipäätökseen.

Opinnäytetyössä etsitään vastauksia siihen, miten perintö vaikuttaa opiskelijan sosiaalietuuksiin, erityisesti opintotuen, sen asumislisän ja koulutuspäivärahan suuruuteen.

Tutkimusmenetelmänä on selvitys.

Opinnäytetyön viitekehys

Tutkimuksen viitekehys on seuraava;

Kuvio 1. Opinnäytetyötä ohjaava viitekehys

2 PERINTÖ

Tässä kappaleessa käsitellään perinnön saantiin liittyviä perusasioita ja toimenpiteitä lain nojalla.

2.1 Johdantoa

Suomessa perintöä ja testamenttia koskevat lain säädökset ovat vuonna 1965 säädettyssä perintökaassa, joka kumosi samannimisen vuoden 1734 lain kaaren.

Perintöoikeus säätelee kuoleman johdosta tapahtuvaa omistajanvaihdosta. Perintöoikeus ja yksityinen omistusoikeus liittyvät läheisesti toisiinsa. Perintöoikeudellisten säännösten soveltamisen johdosta perittävän omaisuudesta tulee perillisten omaisuutta.

Suomen voimassa olevan oikeuden mukaan perinnön voi saada ainoastaan se, joka on elossa perittävän kuolinhetkellä. Syntymätön, mutta ennen perittävän kuolemaa siitetty lapsi saa perillisen aseman, mikäli hän syntyy elävänä. Perintöoikeus edellyttää oikeudellisesti pätevää lapsen ja vanhemman suhdetta. Perimysjärjestys kertoo, kuka perii vainajan omaisuuden. Järjestykseen voi vaikuttaa testamentilla. Rintaperillinen on oikeutettu saamaan testamentista huolimatta puolet siitä, mitä hän muutoin perisi ja tätä oikeutta nimitetään lakiosaoikeudeksi. (Aarnio & Kangas 2010, 157.)

2.2 Perimysjärjestys

Perintökaassa määrätään perimysjärjestyksestä. Perittävä voi kuitenkin elinaikanaan vaikuttaa perimysjärjestykseen testamentilla, ennakkoperinnöillä ja lahjoituksin. Perilliset voivat myös perinnönjaossa jakaa omaisuuden haluamallaan tavalla, eikä lain sanelema perimysjärjestys ole tälle esteenä.

Perillisryhmillä on eräänlainen etusijajärjestys; mikäli ensimmäisestä ryhmästä löytyy yksikin perillinen, hän saa koko omaisuuden. Jos ensimmäisestä ryhmästä ei löydy ketään, seuraavan ryhmän perilliset ovat kaikki yhtäläillä oikeutettuja perintöön.

Ensimmäiseen perillisryhmään eli parenteeliin kuuluvat rintaperilliset, joita ovat vainajan lapset ja heidän lapsensa. Tässä ryhmässä on rajoittamaton sijaantulo-oikeus, joka tarkoittaa sitä, että mikäli perillinen on kuollut ennen perittävää, perillisen lapset saavat ns. sijaisperijöinä saman aseman kuolinpesässä kuin jo edesmennyt perillinen eläessään olisi saanut.

Mikäli perittävältä ei jäänyt ensimmäiseen perillisryhmään kuuluvia perillisiä, hänet perii aviopuoliso. Nykyisen lainsäädännön mukaan rekisteröidyssä parisuhteessa elävät rinnastetaan aviopuolisoihin. Sen sijaan avopuoliso ei lain mukaan peri, joten avopuolisoiden on tehtävä testamentti, mikäli he haluavat, että puoliso perii omaisuuden toisen puolison kuollessa.

Mikäli aviopuolisoa eikä rintaperillisiä ole, vainajan perii toinen perillisryhmä, johon kuuluvat vainajan isä ja äiti sekä heidän jälkeläisensä eli vainajan siskot ja veljet ja heidän lapsensa.

Jos toiseen perillisryhmään kuuluvia perillisiä ei ole, ovat perintöön oikeutettuja isovanhemmat ja heidän jälkeläisensä eli perittävän tädit ja sedät. Tässä ryhmässä sijaantulo-oikeus on kuitenkin rajoitettu; serkut eivät enää peri. Mikäli vainajalla ei ole serkkuja läheisempiä sukulaisia elossa, vainajan omaisuus menee valtiolle, ellei hän ole eläessään toisin määrännyt testamentilla. (Perunkirjoitus. FI. 2010.)

2.3 Perunkirjoitus

Perunkirjoitus on järjestettävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta. Lain mukaan tilaisuuteen on kutsuttava kaikki pesän osakkaat. Perunkirjoituksen toimittavat kaksi uskottua miestä, joiden tehtävänä on omaisuuden luettelointi ja varojen arvottaminen niiden kuolinhetken käypään arvoon. Henkilön, joka ilmoittaa pesän varat ja velat uskotuille miehille, on perukirjaan tehtävä valahtoinen

vakuutus siitä, että annetut tiedot ovat oikeita. Perunkirjoituksen toimittamisen laiminlyönti voi aiheuttaa osakkaille henkilökohtaisen velkavastuun vainajan veloista. (Hautajaiset 2009.)

Perintö-termiä käytetään myös kulttuurisessa, teknologisessa ja uskonnollisessa mielessä. Puhutaan kulttuuriperinnöstä, joka tarkoittaa aiempien sukupolvien kulttuurin siirtymistä uusille sukupolville irtaimen esineen hallinnan luovutuksen kautta. Teknologiassa perintö voi liittyä esimerkiksi historiallisiin protokollamäärittelyihin. (Hautajaiset 2009.)

2.3.1 Perukirjan sisältö

Perukirjasta selviää, ketkä ovat kuolinpesän osakkaita eli keillä on oikeus tehdä vainajan omaisuutta koskevia päätöksiä. Perukirja on osituksen ja perinnönjaon lähtökohta. Perukirjaa tarvitaan mm. selvitetessä, onko maistraatin valvottava alaikäisen tai muuten vajaavaltaisen kuolinpesän osakkaan omaisuuden hoitamista, haettaessa pesänselvittäjää ja -jakajaa, siirrettäessä vainajan omaisuutta pesän osakkaiden nimiin tai haettaessa kuolinpesää konkurssiin. Täysin varattoman vainajan velkojille lähetetään perukirjasta jäljennös pesän tilanteen selvittämiseksi. (Laki 24, a, 2009.)

Perukirja on toimitettava kuukauden kuluessa sen paikkakunnan verovirastolle, jolla kuollut henkilö on ollut kirjoilla. Omaisuus, joka on jäänyt velkojen maksamisen jälkeen, jaetaan perillisten kesken perinnönjaossa ja siitä on maksettava perintöveroa, jonka suuruus riippuu jääneen omaisuuden koosta. (Laki 24, a, 2009.)

2.3.2 Perukirjan osakasluettelon vahvistuttaminen

Maistraatti voi kuolinpesän osakkaan, eloonjääneen puolison, pesänhoitajan, pesänselvittäjän, pesänjakajan tai testamentin toimeenpanijan hakemuksesta vahvistaa, että kaikki pesän osakkaat ja perittävä aviopuoliso on säädetyllä tavalla perukirjaan merkitty.

Maistraatin on vahvistettava osakasluettelo, jos väestötietojärjestelmässä olevien tietojen ja muun saatavissa olevan selvityksen nojalla on perusteltua otaksua, että perukirjassa olevat tiedot ovat oikeat ja täydelliset. Maistraatti tekee osakastietojen vahvistuksesta merkinnän perukirjaan tai sen oikeaksi todistettuun jäljennökseen. (Laki 24, b, 2009.)

Maistraatin vahvistama perukirjan osakasluettelo on julkisesti luotettava. Vahvistettua perukirjaa pidetään viranomaisissa riittävänä selvityksenä pesän osakkaista, jollei asiassa muuta ilmene. Virkatodistuksien avulla osakastietojen oikeellisuutta ei siten tarvitse joka kerta erikseen tarkistaa. Vahvistettu osakasluettelo myös helpottaa asiointia pankeissa ja eri oikeustointen tekoa. Jos joku osakkaista on jäänyt maistraatin vahvistamaan osakasluetteloon merkitsemättä, on muiden osakkaiden kuolinpesän puolesta tekemä oikeustoimi sitova, jos se, jonka kanssa oikeustoimi oli tehty, oli vilpittömässä mielessä. Vilpittömä mieli tarkoittaa sitä, ettei oikeustoimen osapuoli tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, että pesässä oli maistraatin vahvistamaan osakasluetteloon merkitsemätön osakas. (Laki 24, b, 2009.)

2.3.3 Perinnönjako

Kuten edellä perimysjärjestyksen yhteydessä mainittiin, perilliset voivat perinnönjaossa jakaa omaisuuden haluamallaan tavalla, eikä lain sanelema perimysjärjestys ole tälle esteenä.

Perinnönjaolle ei ole määräaika eli pesä voi toimia jakamattomana kuolinpesänä pitkiäkin aikoja. Perinnönjako voidaan suorittaa, kun perunkirjoitus on hoidettu. Jos mitään riitaa perinnönjaosta ei synny, jako tehdään sopimusjakona. Jaosta laaditaan jakokirja, jonka kaikki perilliset allekirjoittavat ja kaksi esteetöntä todistajaa todistaa. Perinnönjaon lainvoimaisuus voidaan todeta heti, jos osakkaat merkitsevät jakokirjaan hyväksyvänsä jaon ja sitoutuvat olemaan moittimatta sitä. Jos jakokirjassa ei ole kaikkien hyväksymis- ja moittimattomuusmerkintää, lainvoimaisuus saavutetaan kuuden kuukauden kuluttua jakokirjan allekirjoituksesta. Sopimusjakoa ei voi moittia käräjäoikeudessa materiaalisella eli sisältöperusteella.

Jos osakkaille syntyy riitaa perinnönjaosta, jaon suorittaa käräjäoikeuden nimeämä pesänjakaja tai perinnönjakaja. Jakokirjan allekirjoittaa perinnönjakaja eikä todistajia tarvita. Tätä ns. toimitusjakoa voi moittia nostamalla moitekanteen käräjäoikeudessa. Tällöin moiteaika on kuusi kuukautta jaon toimittamisesta, minkä jälkeen perinnönjako on lainvoimainen eli sitä ei voi enää moittia. (Norri, M. 2007, 427- 428.)

Perinnönjaon tultua lainvoimaiseksi, perilliset voivat rekisteröidä nimiinsä saamansa omaisuuden eli he voivat esimerkiksi hakea lainhuudon kiinteistölle. (Norri, M. 2007, 427- 428.)

3 PERINTÖVEROTUS SUOMESSA

Kappaleessa 3 käsitellään perintö- ja lahjaveron kehittymistä Suomessa vaatimattomasta porvariverotuksesta nykypäivään asti.

3.1 Verotuksen historiaa

Suomen verotusolojen varhaisimmista vaiheista perustuu kieli- ja kansantieteellisiin lähteisiin sekä niiden tulkintoihin. Henrik Gabriel Porthanin mukaan vero-sana tarkoitti alun perin uhria. Yhteisöelämän kehittymisen, ulkopuolisten valloittajien ja lopulta kristinuskon vaikutuksesta vero-sana sai maallisen ja myös nykyisen merkityksensä. Myöhemmin Väinö Voionmaa on katsonut, että vero-sanana etymologiset juuret ja sen myötä myös suomalaisen verojärjestelmän perusteet ovat löydettävissä muinaisesta uhriyhteiskunnasta. Veron maksu on alkumuodossaan ollut mitä todennäköisimmin aidosti yhteisöllistä ja sangen vapaaehtoistakin toimintaa väestön uskonnollisen päämäärien hyväksi. (Verotus 5/2001, 542 -543.)

Suomalaisten ensimmäinen säännöllinen verottaja on ollut katolinen kirkko. Tämä uskonnollinen organisaatio, joka testamenttien ja lahjoitusten myötä oli varsin nopeasti saavuttanut vahvan taloudellisen aseman, oli alkanut verottaa alamaisiaan kristikunnan ydinalueilla viimeistään 400-luvulla. Käytännössä kymmenysten

suorittaminen yleistyi kuitenkin vasta 600-luvulla. Katolisen kirkon saapuessa yhdessä Ruotsin kuninkaan kanssa 1100-luvun puolivälistä alkaen oikeusjärjestelmineen Suomeen sillä oli jo useamman vuosisadan mittaista kokemusta verojärjestelmien pystyttämisestä ja ylläpidosta. (Verotus 5/2001, 542 - 543.)

Ajalta ennen Maunu Eerikinpojan kaupunkilain voimaantuloa noin vuonna 1350 ei ole tietoa, ovatko noihin aikoihin saakka vielä Suomen ainoan kaupungin eli Turun porvarit suorittaneet veroja kruunulle. Monissa ruotsalaisissa kaupungeissa kruununveroja tiedetään kuitenkin maksetun, joten tämä on ollut ilmeisesti käytäntö myös 1300-luvun alkupuoliskon Turussa. Ensimmäinen säilynyt maininta suomalaisten kaupunkien veronmaksusta kruunulle löytyy vuodelta 1287 kuningas Albrekt Mecklenburgilaisen kirjeestä, jossa todetaan Turun sopimusveron olleen 400 markkaa, Ulvilan 30 markkaa ja Porvoon 30 markkaa. (Verotus 5/2001, 542 -543.)

Seuraavan vuosisadan alkupuoliskolla saksalaisen esikuvan mukainen kaupunkien suorittama kruunulle välitön päävero muodostui ns. kaupunkiveroksi tai yksinkertaisesti vuotuiseksi veroksi. Pääveron ja muiden välittömien verojen, joita kruunu saattoi vaatia erityistarkoituksiin tai joita kaupungit keräsivät itselleen, rasitus jaettiin kaupungin asukkaiden kesken osittain varallisuuden, tulojen tai kaupankäynnin ja osittain kiinteistöhallinnan perusteella. Taksoituksen ja perinnän porvariyhteisöt hoitivat yleensä itsenäisesti. (Verotus 5/2001, 542 -543.)

Aateliset ja eräät etuoikeutetut ryhmät olivat varsin laajasti vapautettuja kaupunkiyhteisöjen kantamista veroista sekä myös muista lukuisista rasituksista, kuten esimerkiksi sotilaiden majoituksesta ja kyydityksistä. Kaupunkien välittömien verotuksen pääasiallisena kohteena olivat sen veronmaksukykyisimmät asukkaat eli kauppiaat ja käsityöläiset. Vuosittainen taksoitettujen välittömien verojen, porvarisverojen ja muiden rasitusten lisäksi myös kaupunkilaiset joutuivat maksamaan esimerkiksi henkirahaa ja alkujaan vuoden 1660 leimaverasetuksesta polveutuneita perintöveroja. (Verotus 5/2001, 542 -543.)

Lainsäätäjä oli jättänyt verotuksen toteutuksen myös kruununverojen osalta hyvin pitkälle kaupunkien omaan harkintaan, verojärjestelmän yksityiskohdat vaihtelivat

suuresti kaupungista toiseen. Käytännöt yhdenmukaistuivat sanottavammin vasta tuloverotukseen siirtymisen myötä 1800-luvun loppupuolella. (Verotus 3/2002, 248 - 249.)

3.2 Perintö- ja lahjaverotuksen kehitys

Ensimmäinen Suomessa säädetty yleinen perintö- ja lahjaverolaki on vuodelta 1919 (85/1919). Laki rakentui perintöosuusverojärjestelmälle, ja siihen oli otettu perintöveron täydennykseksi säännökset yleisestä lahjaverosta. Ennen yleisen perintö- ja lahjaveron säätämistä vero kannettiin leimaverona. Se määrättiin tosin vain kiinteän omaisuuden perinnöstä ja lahjasta. Uusi laki säädettiin jo vuonna 1921. Se oli normistoltaan hyvin samanlainen kuin edeltäjänsä. (Kirjasto. FI 2009.)

Perintö- ja lahjaverolaki säädettiin vuonna 1940. Lakia on sen jälkeen muutettu useaan otteeseen. Olennainen muutos ja lisäys tehtiin 1979, kun lakiin otettiin yrityksen sukupolvenvaihdosta helpottavat huojennusnormit. Lakia on muutettu näiden ajankohtien jälkeenkin, esimerkiksi perintö- ja lahjaverolaki muuttui 1.1.2008 niin, että säädettiin erilliset veroasteikot, lahjaverotukselle oma lahjaveroasteikko ja perintöverotukseen perintöveroasteikko. Perintöveroasteikkoa muutettiin vielä 1.1.2009. (Kirjasto. FI 2009.)

3.3 Perintöverotus nykyisin

Tässä kappaleessa käsitellään perintöverotuksen toimittamista joko perukirjan tai arvioverotuksen perusteella.

3.3.1 Perintöverotus perukirjan perusteella

Perintöverotus toimitetaan pääsääntöisesti perukirjan perusteella, josta selviää kuolinpesän omaisuus ja velat. Perintöverotuksen toimittaa yleensä vainajan asuinpaikan verovirasto. Perintövero määrätään kullekin edunsaajalle hänelle tulleen osuuden perusteella ja sen suuruus riippuu muun muassa perijän ja vainajan sukulaisuussuhteesta. Veroluokkia oli aiemmin kolme mutta vuodesta 2008 alkaen

niitä on kaksi, kuten taulukoista 1, 2 ja 3 selviää. Ensimmäiseen veroluokkaan kuluvat maksavat pienempää veroa kuin toiseen veroluokkaan kuuluvat. (Helokoski & Lindholm 2009, 55.)

3.3.2 Perintöverotus arvioverotuksen perusteella

Perintöverotus toimitetaan arvioverotuksen perusteella, jos perunkirjoitusta ei ole toimitettu tai jos verottaja ei ole saanut perukirjaa. Verovirasto voi ilmoittaa käräjäoikeudelle perunkirjoituksen laiminlyönnistä, minkä johdosta käräjäoikeus määrää sopivana pitämänsä henkilön perunkirjoituksen toimittajaksi. Kaikista kuluista vastaa kuolinpesä tai perunkirjoituksen laiminlyöjä. (Suomen Laki verolait 1/2009, 291.)

Jos perunkirjaa tai veroilmoitusta ei ole annettu tai sitä ei voida oikaistunakaan verotuksen perusteeksi, on verotus toimitettava arvioimalla. Jos perintöverotus ja lahjaverotus toimitetaan arvioimalla tai harkitaan muun olennaisen poikkeaman tekemistä perukirjaan tai veroilmoitukseen, on pesänhoitajalle, mikäli se on mahdollista, varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi ennen verotuksen toimittamista. (Suomen Laki verolait 1/2009, 291.)

Veroa on korotettava, jos sellainen verovelvollinen, jonka velvollisuutena on antaa perunkirja, veroilmoitus tai muu tieto tai asiakirja, on ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt antaa perukirjan, veroilmoituksen tai muun säädetyn tiedon tai asiakirjan oikeana aikana taikka antanut ne olennaisesti vaillinaisina, enintään 20 prosentilla ja jos hän säädetyn kehotuksen todistettavasti saatuaankin on ilman hyväksyttävää estettä jättänyt velvollisuutensa kokonaan tai osittain täyttämättä, vielä enintään 20 prosentilla. (Suomen Laki verolait 1/2009, 291.)

3.4 Perintöveron ja lahjaveron suuruus

Perintövero määrätään kullekin edunsaajalle hänelle tulleen osuuden perusteella, ja sen suuruus riippuu muun muassa perijän ja vainajan sukulaissuhteesta. (Veronmaksajat 2009.)

Perintö- ja lahjaveroasteikko oli alla olevan taulukon mukainen 31.12.2007 asti.

Taulukko 1. Perintö- ja lahjaveroasteikko ennen 1.1.2008. (Veronmaksajat 2008.)

Perintö- ja lahjaveroa maksetaan I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan.		
Verotettavan osuuden arvo euroa	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Vero % ylimenevästä osasta
3 400 - 17 000	85	10
17 000 - 50 000	1 445	13
50 000 -	5 735	16
Perintö- ja lahjaveroa maksetaan: II veroluokassa asteikon mukaan vero kaksinkertaisena		
Perintö- ja lahjaveroa maksetaan: III veroluokassa asteikon vero kolminkertaisena		

I veroluokassa 31.12.2007 saakka veroa maksetaan taulukon mukaan ja siihen kuuluvat perinnönjättäjän aviopuoliso, lapsi, aviopuolison lapsi, ottolapsi, isä, äiti, ottovanhemmat, lapsen tai ottolapsen rintaperillinen, kihlakumppani tai avopuoliso, jos avopuolisoilla on yhteinen lapsi.

II veroluokkaan 31.12.2007 saakka veroa maksetaan I luokan vero kaksinkertaisena ja siihen kuluvat perinnönjättäjän veli, sisar, veli- tai sisarpuoli, veljen tai sisarpuolen jälkeläinen.

III veroluokka, joka siis poistui 1.1.2008 alkaen, kuuluivat muut sukulaiset ja vieraat ja veroa maksetaan kolminkertaisesti I veroluokkaan nähden. (Veronmaksajat. 2009.)

Perintöverotus muuttui vuoden 2008 alussa niin, että verotettavan perinnön alaraja nousi 3400 eurosta 20 000 euroon. (Veronmaksajat 2009.) Vuoden 2008 alusta lähtien on siis käytössä erilliset perintö- ja lahjaveroasteikot sekä I- veroluokassa että II-veroluokassa. Perintöveroasteikkoa muutettiin vielä vuoden 2009 alusta lähtien. Uusia 2009 vuoden asteikkoja sovelletaan niihin tapauksiin, joissa perittävä on kuollut tai lahja on annettu 1.1.2009 tai sen jälkeen.

Seuraavassa on esitetty nykyisin voimassa olevat perintövero- ja lahjaveroasteikot.

Taulukko 2. Perintöveroasteikko I veroluokassa 1.1.2009 – 31.12.2009.
(Veronmaksajat 2009.)

Perintöveroa maksetaan: I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan		
Verotettavan osuuden arvo euroa	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Vero % ylimenevästä osasta
20 000 - 40 000	100	7
40 000 - 60 000	1 500	10
60 000 -	3 500	13

Taulukko 3. Perintöveroasteikko II veroluokassa 1.1.2009 - 31.12.2009.
(Veronmaksajat 2009.)

Perintöveroa maksetaan: II veroluokassa seuraavan asteikon mukaan		
Verotettavan osuuden arvo euroa	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Vero % ylimenevästä osasta
20 000 - 40 000	100	20
40 000 - 60 000	4 100	26
60 000 -	9 300	32

Nykyisin voimassaolevat lahjaveroasteikot on esitelty taulukoissa 4 ja 5.

Taulukko 4. Lahjaveroasteikko I veroluokka. (Finlex, a, 2009.)

Verotettavan osuuden arvo euroa	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Vero % ylimenevästä osasta
4 000 - 17 000	100	7
17 000 - 50 000	1 010	10
50 000 -	4 310	13

Taulukko 5. Lahjaveroasteikko II veroluokka (Finlex, a, 2009.)

Verotettavan osuuden arvo euroa	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla, euroa	Vero % ylimenevästä osasta
4 000 - 17 000	100	20
17 000 - 50 000	2 700	26
50 000 -	11 280	32

Lainsäätäjä on käyttänyt paljon aikaa veron pienentämiskeinojen luomiseen. Seuraavissa kappaleissa on esitelty perintöverotukseen liittyvät alaikäisyys- ja puoliso vähennys sekä hallintaoikeuden pidättäminen, joka on eräs lain sallima verosuunnittelukeino perintö- ja lahjaverotuksessa.

3.4.1 Alaikäisyys ja puoliso vähennys perintöverotuksessa

Alle 4 000 euron lahjat yhdeltä lahjoittajalta ovat verottomia. Lahjoituksen välin tulee olla kolme vuotta. Jos 4 000 euron rajan ylittyy, määrätään lahjavero. Aika on laskettava päivästä päivään, eikä laskenta tarkoita kalenterivuotta. (Yrittäjä FI 2009.)

Veronalaisesta perintöosuudesta saavat vähentää 60 000 euroa (puoliso vähennys) perinnönjättäjän puoliso ja henkilö, johon perintö- ja lahjaverolain mukaan sovelletaan puolisoa koskevia säännöksiä. Verolainsäädännössä avopuolisoita kohdellaan kuten aviopuolisoita, jos avopuolisoilla on yhteinen lapsi tai jos he ovat olleet keskenään naimisissa ja ovat nyt avoliitossa. (Yrittäjä FI 2009.)

Uudistuneessa perintöverolainsäädännössä on myös alaikäisyys vähennys. Veronalaisesta perintöosuudesta saa vähentää 40 000 euroa sellainen perinnönjättäjän suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen, jolla perinnönjättäjän kuolinhetkellä lähinnä oli oikeus periä perinnönjättäjä ja joka tuolloin ei ollut täyttänyt 18 vuotta. (Yrittäjä FI 2009.)

Mikäli perintöosuus tai sen jäännös ei nouse 20 000 euroon, se on verotonta.

Omaisuus voidaan myös siirtää esimerkiksi testamentilla sukupolven yli lapsenlapsille ja silti pysytään ensimmäisen perintöveroluokan piirissä. (Aarnio & Kangas 2008, 81 – 85.)

3.4.2 Hallintaoikeuden pidättäminen verosuunnittelukeinona

Hallintaoikeuden pidättämisellä voidaan pienentää perintö- tai lahjaveron määrää. Lahjakirjassa pidätetty elinikäinen hallinta- tai tuotto-oikeus alentaa saajan lahjaveroa. Huojennus on sitä suurempi, mitä nuorempi lahjanantaja on. Hallintaoikeuden haltijan ikä otetaan huomioon taulukon 6 mukaisesti. Hallintaoikeuden vuosituotto riippuu omaisuuden laadusta. Asunnon vuosituottoarvo on yleisesti 5 prosenttia ja kesäasunnon 3 prosenttia. Hallintaoikeuden arvo lasketaan seuraavan kaavion mukaan: hallintaoikeuden arvo = vuosituotto x ikäkerroin x omaisuuden arvo.

Taulukosta selviää hallintaoikeuden haltijan ikä sekä luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan. (Kyytsönen 2009, 6.)

Taulukko 6. Elinikäisyystaulukko. (Plaza 2009.)

Verovelvollisen hallinta-oikeuden haltijan ikä	Luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan
alle 44 vuotta	12
44–52 vuotta	11
53–58 vuotta	10
59–63 vuotta	9
64–68 vuotta	8
69–72 vuotta	7
73–76 vuotta	6
77–81 vuotta	5
82–86 vuotta	4
87–91 vuotta	3
92 tai enemmän	2

Taulukon mukaan vuositulon kerroin on sitä suurempi mitä alhaisempi on hallintaoikeuden haltijan ikä.

3.4.3 Esimerkkitapaus

Seuraava esimerkkitaulukko havainnollistaa perintö- ja lahjaveron suuruutta sekä hallintaoikeuden pidättämisen vaikutusta veron määrään.

Vero2009 -tapahtumassa lakimies Katarina Sorvanto Veronmaksajien Keskusliitosta havainnollisti, miten vanhemmat voivat avustaa taloudellisesti lapsiaan lahjoittamalla tai myymällä asunnon lapselleen mutta jättämällä itselleen hallintaoikeuden asuntoon eli oikeuden asua siinä. Suurimmillaan hallintaoikeuden pidättämisen hyöty on, kun hallintaoikeuden haltija on alle 44 vuotta, jolloin ikäkerroin on 12. Hallintaoikeuden haltijan iän ollessa esimerkiksi 60 vuotta ikäkerroin on 9. Sorvannon esimerkki on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Hallintaoikeuden pidättämisen vaikutus lahjaveroon (Kyytsönen 2009.)

Asunnon arvo	100 000 €
Hallintaoikeuden haltijan ikä	60 v (kerroin 9)
Vuositulo 5 % asunnon arvosta	5 000 €
9 X 5 000 euroa	45 000 €
= Asunnon arvo	100 000 €
– Hallintaoikeuden arvo	– 45 000 €
= Lahjan arvo	55 000 €
Lahjaveron määrä olisi ilman hallintavähennystä	10 810 €
Hallintavähennyksen jälkeen se on	3 810 €
Järjestelmällä säästetään veroa tässä esimerkissä	7 000 €
Lähde: Veronmaksajat	

Yllä olevan esimerkin mukaan säästetään veroissa 70 prosenttia hallintaoikeuden pidätyksellä, jos lahjoittaja on 60-vuotias ja lahjoitettavan asunnon arvo on 100 000 euroa. (Kyytsönen 2009, 6.)

4 OPINTOTUKI JA PERINNÖN VAIKUTUS SIIHEN

Tässä kappaleessa käsitellään opintotukea sekä omien tulojen ja muiden seikkojen vaikutusta opintotukeen. Kappaleessa 4.2.6 on esimerkki Kelan

opintotukipäätöksestä, joka havainnollistaa perinnön vaikutusta opintotukeen. Samassa kappaleessa esitellään myös Kelan vastauksia kysymyksiin, joita opiskelija on tehnyt Kelalle päätöksen johdosta.

4.1 Opintotuen historia

Korkotukilainat tulivat käyttöön 1969 ja vuonna 1972 astui voimaan uusi opintotukilaki, josta sai alkunsa nykymuotoinen opintotuki. Opintotukeen lisättiin asumislisä vuonna 1977. Vuonna 1979 saatiin korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki, 1983 korkoavustus, 1987 – 2002 aikuisopintoraha, 1997 toisen asteen koulumatkatuki, 2001 aikuiskoulutustuki (Koulutusrahasto), 2005 uusien korkeakouluopiskelijoiden opintolainavähennys. Vuoden 1992 opintotukiuudistuksessa korkeakouluopiskelijoiden opintoraha suureni (107,64 -> 264,06 €/kk) ja muuttui veronalaiseksi ja myös huoltajakorotus poistettiin. Lisäksi tuolloin korkotukilainat muuttuivat markkinaehtoiseksi (302,74 -> 202,00 €/kk), vanhempien ja puolison tuloja ja varallisuutta sekä omaa varallisuutta ei lakimuutoksen jälkeen enää huomioida ja lisäksi tukikuukaudet otettiin käyttöön. (Lahtinen 2009.)

Vuonna 1995 opintotukea leikattiin ja sen tavoitteena oli pienentää opintotukimenoja 10 prosentilla. Vuonna 2000 tehtiin asumislisä uudistus, tulovalvonnan takaisin perittävän määrän laskutapa muuttui vuonna 2001. Vuosina 2002 ja 2003 on lainajärjestelmään tehty useita muutoksia: ylimääräinen pääomitus, maksuhäiriö, osanostot ja 1 %:n korko opiskeluaikalle. Vuosi 2005 toi korkeakouluopiskelijoille lainakorotuksen, uusille korkeakouluopiskelijoille uudet enimmäistukiaikasaännöt ja opintolainavähennyksen. Vanhempien tulorajoja korotettiin 15 %:lla 1.11.2006 sekä 30 %:lla 1.11.2007. Omia tulorajoja korotettiin 30 %:lla 1.1.2008 lähtien. Opintorahaa korotettiin 15 % tai vähintään 16 e/kk 1.8.2008. Puolison tuloja ei enää oteta huomioon asumislisässä 1.1.2009 alkaen. (Lahtinen 2009.)

4.2 Opintotuki nykyisin

Tässä kappaleessa käsitellään opintotukea, tulojen ja muiden seikkojen vaikutusta opintotukeen, esimerkkinä opintotukipäätös.

4.2.1 Opintotuesta yleistä

Opintotuen tarkoitus on turvata toimeentulo opiskelun aikana. Opintotukeen kuuluvat opintoraha, asumislisä ja opintolainan valtioneuvosto.

Opintotuen myöntämisen yleisiä edellytyksiä ovat oppilaitokseen hyväksyminen, päätoiminen opiskelu, opinnoissa edistyminen (keskimäärin vähintään 4,8 opintopistettä jokaista opintokuukautta kohti) ja taloudellisen tuen tarve.

Korkeakoulun opintotukilautakunta ja Kansaneläkelaitos seuraavat opintojen edistymistä lukuvuosittain. Selvityspyyntöön tulee vastata, sillä tuki voidaan lakkauttaa, jos ei ole hyväksyttäviä syitä opintojen hitaaseen edistymiseen. Opintotuki voidaan periä takaisin, jos opiskelijalla ei ole lukuvuoden aikana lainkaan opintosuorituksia tai jos tarkoitus ei ole opiskella päätoimisesti.

Suomessa suoritettaviin opintoihin opintotukea voivat saada Suomen kansalaiset ja tietyin ehdoin myös muiden maiden kansalaiset. Mahdollista on saada opintotukea ulkomailla suoritettaviin opintoihin. (Kansaneläkelaitos, a, 2010.)

Opintotukea saa päätoimisiin opintoihin lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa. Tuen määrä vaihtelee oppilaitoksen, iän ja asumismuodon mukaan. Siihen vaikuttavat myös tulot ja joissain tapauksissa myös vanhempien tulot. Korkeakouluopintoihin voi saada opintotukea, kun suorittaa tutkintoa tai tieteellistä jatkotutkintoa, erillistä ammatillista täydennyskoulutusta (5 opintopistettä kuukautta kohden), erillistä arvosanaa tai yksittäistä opintokokonaisuutta korkeakoulututkinnon jälkeen, jos siitä saa ammatillisen kelpoisuuden tai virkakelpoisuuden. Arvosanan tai opintokokonaisuuden laajuuden on oltava keskimäärin vähintään viisi opintopistettä kuukaudessa. (Kansaneläkelaitos, a, 2009.)

Kela ei myönnä opintotukea avoimen korkeakoulun tai kesäyliopisto-opintoihin, paitsi jos opinnot kuuluvat opiskelijan tutkintoon. Opintojen jälkeen voi saada opintolainavähennyksen verotuksessa, jos on suorittanut korkeakoulututkinnon määräajassa. Pienituloinen voi saada korkoavustusta. (Kansaneläkelaitos, a, 2009.)

Opintotukea ja opintotuen asumislisää haetaan kansaneläkelaitokselta. Opintotukihakemus lomake on OT 2. Todistus asumisesta opintotuen asumislisää varten on T-lomake. T-lomake vaaditaan, jos asunnon asukastiedot eivät ole väestötietojärjestelmässä ajan tasalla. (Kansaneläkelaitos, a, 2009.)

4.2.2 Tukikuukaudet ja kesäopinnot

Korkeakouluopintoihin voi yleensä saada opintotukea yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Lukuvuoden opintotukikuukaudet ovat yleensä syys-toukokuu. Opiskelija voi kuitenkin saada tuen yhdeksää kuukautta pidemmäksi ajaksi, jos hän opiskelee esimerkiksi kesäkuukausien aikana. (Kansaneläkelaitos-opintotukikeskus, b, 2010.)

Opiskelija voi hakea opintotukea kesäopintoihin ja kesäajalla tapahtuvaan työharjoitteluun ja opiskelijavaihtoon. Kesäopintojen tulee olla päätoimisia, mikä tarkoittaa vähintään 4,8 op/tukikuukausi. Hakemukseen on liitettävä opettajan vahvistama Kelan OTm -lomake (selvitys kesäopinnoista -lomake), jonka saa opintotoimistosta. Kesällä tapahtuvasta työharjoittelusta tarvitaan hakemuksen liitteeksi kopio työsopimuksesta ja opiskelijavaihdosta koulun todistus. (Kansaneläkelaitos-opintotukikeskus, b, 2010.)

Opiskelijavaihtoon ja työharjoitteluun pätee ns. 18 päivän sääntö, eli niiden on kestettävä kuukaudessa vähintään 18 päivää, jotta opiskelija olisi oikeutettu opintotukeen kyseiseltä kuukaudelta. Kesätuet kuluttavat tukikuukausia ja vaikuttavat vapaan tulon vuosirajaan. Kesäopintotukihakemukset tulisi toimittaa Kelalle hyvissä ajoin huhti-toukokuussa, sillä kesä-heinäkuussa hakemusten käsittely on lomien takia hitaampaa. (Kansaneläkelaitos-opintotukikeskus, b, 2010.)

Opintotukea ja tukikuukausiin liittyvää asiaa käsittelee myös Vakuutusosoikeuden päätös, joka on esitelty kappaleessa 6.

4.2.3 Täysimääräinen opintotuki

Alla olevasta taulukosta 8 selviävät korkeakouluopiskelijan opintorahan, asumislisän sekä opintolainan kuukausikohtaiset euromäärät, joissa opiskelijan elämäntilanne on huomioitu.

Taulukko 8. Opintotuki korkeakouluopiskelijalle. (Kansaneläkelaitos, a, 2009.)

Opintotuki €/kk (brutto)			
	Opintoraha	Asumislisä*	Opintolaina**
Avioliitossa oleva tai elatusvelvollinen	298,00	201,60 tai yleinen asumistuki	300,00
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	298,00	201,60	300,00
Itsenäisesti asuva 17	145,00 A	201,60	300,00
Vanhempansa luona asuva 20 vuotta täyttänyt	122,00 A	0	300,00
Vanhempansa luona asuva 17- 19-vuotias	55,00 A	0	300,00
* Enimmäismäärä, vuokralla asuva			
*** Vain opintorahaa saavalle (poikkeus), jos asuu vanhemmalta vuokratassa tai vanhempien omistusasunnossa		58,87***	
A = voidaan korottaa vanhempien tulojen perusteella			

län perusteella määräytyvää korkeampaa opintorahaa saa sen kuukauden alusta alkaen, jolloin opiskelija täyttää kyseisen iän. (Kansaneläkelaitos, a, 2009.)

Normaalitilanteessa korkeakouluopiskelijan opintoraha on siis täysimääräisenä 298,00 euroa kuukaudessa. Opintorahan määrään vaikuttavat monet seikat, kuten oppilaitos, ikä, asuntomuoto, siviilisääty ja myös tietyissä tilanteissa vanhempien tulot. Opiskelijan mahdolliset huollettavat vaikuttavat korottavasti opintorahaan. Vanhempien tulot voivat vaikuttaa pienentävästi tai korottavasti opintotuen määrään. (Hakala 2009.)

Tulojen vaikutusta opintotukeen käsitellään seuraavassa kappaleessa tarkemmin.

Jos opiskelee Suomessa, asumislisän määrä on 80 prosenttia vuokrasopimuksessa mainituista hyväksyttävistä asumismenoista. Asumismenoja ei oteta huomioon siltä osin, kuin ne ylittävät 252 euroa kuukaudessa. Jos asumismenot ovat alle 33,63 euroa kuukaudessa, ei voi saada lainkaan asumislisää. Asumislisä on 26,90 – 201,60 euroa kuukaudessa.

4.2.4 Tulojen ja omaisuuden vaikutus opintotukeen

Omat tulot vaikuttavat opintotukeen tai voivat jopa estää opintotuen saamisen. Opintotukeen vaikuttavat muun muassa eläketulot (ei kuitenkaan perhe-eläke), kuntoutusraha, työttömyysturva, koulutuspäiväraha, vuorottelukorvaus ja aikuiskoulutustuki. (Hakala 2009.)

Omaisuus tai varallisuus ei vaikuta opintotuen saamiseen, mutta omaisuuden tuotto (osingot, vuokratulo, luovutusvoitto jne.) on veronalaista pääomatuloa ja vaikuttaa tukeen. Myös vakuutusajoituksista, esimerkiksi säästöhenkivakuutuksista saadut veronalaiset tulot otetaan tulovalvonnassa huomioon. (Hakala 2009.)

Talletusten korkotulot eivät ole opintotuen tulovalvonnassa huomioon otettavia tuloja silloin, kun kyse on lähdeveronalaisista korkotuloista. (Kansaneläkelaitos, b, 2008.)

Pörssiosakkeiden omistaminen ei pienennä opintotukea, mutta osakkeista saatavien osaketulojen veronalainen osuus eli 70 % osingoista lasketaan opiskelijan tuloksi mahdollisten muiden tulojen päälle. Kun myy osakkeet, tuloksi

lasketaan osakkeista saatava verotettava luovutusvoitto. Luovutustappiota ei vähennetä. (Hakala 2009.)

Tulot lasketaan koko kalenterivuodelta. Vuosituloraja määräytyy sen mukaan, kuinka monelta kuukaudelta on nostettu opintotukea kalenterivuoden aikana. (Hakala 2009.)

Seuraavasta taulukosta selviää tukikuukausien määrä sekä vuositulorajat. Vuosituloraja ilmaisee sen, kuinka paljon opiskelija voi ansaita vapaasti ilman, että tulot vaikuttavat opintotuen määrään.

Taulukko 9. Tukikuukaudet ja niitä vastaavat vuositulorajat. (Hakala 2009.)

Tukikuukausi	Vuosituloraja €/v	Tukikuukausia	Vuosituloraja (€/v)
1	22 330	7	14 470
2	21 020	8	13 160
3	19 710	9	11 850
4	18 400	10	10 540
5	17 090	11	9 230
6	15 780	12	7 920

Tukikuukaudella tarkoitetaan kuukautta, jolta opiskelija saa opintorahaa tai asumislisää tai molempia. Sellaista kuukautta, jolta opiskelija saa vain opintolainan valtiontakauksen, ei lasketa tukikuukaudeksi.

4.2.5 Tulovalvonta

Opintotukeen vaikuttavien tulojen valvonta tehdään jälkikäteen verotustietojen valmistuttua. Kela saa Verohallinnolta tiedot opiskelijan veronalaisista tuloista. Liikaa maksettu tuki peritään takaisin, ja takaisinperittävään määrään lisätään 15 prosentin korotus. Opiskelijan on itse huolehdittava, ettei hänen vapaa tulonsa ylitä. (Hakala 2009.) Apuna voidaan käyttää Kelan nettisivun laskuria. Laskurien

avulla voi selvittää Kelan maksamaa etuutta. Käytettävissä on mm. opintotukilaskuri ja opiskelijan omat tulot -laskuri. (Kelalaskurit 2010.)

Tulovalvonta tehdään kaikilla koko vuoden tulojen ja koko vuoden vapaan tulon perusteella. Jos taas vuositulot eivät ylitä vapaata tuloa, opintotuki on maksettu oikean suuruisena. Jos vuositulot ylittävät vapaan tulon ja tuensaaja on opintonsa aloittanut tai valmistunut, hänen on huolehdittava siitä, että opiskeluaikana saadut tulot pysyvät laskusäännön "660 euroa tukikuukautta kohden ja 1 970 euroa tuetonta kuukautta kohden" mukaisina. Opiskeluaikaan kuulumattomien kuukausien tulot voivat tällöin olla miten suuret tahansa. (Hakala 2009.)

Jos vuosituloraja ylittyy, Kela lähettää opiskelijalle päätösehdotuksen takaisinperinnästä. Opiskelija voi 30 päivän kuluessa pyytää asia uudelleen käsittelyä. Jos opiskelija katsoo päätöksen vääräksi ja valittaa siitä, Kela antaa uuden päätöksen, josta voi tarvittaessa valittaa opintotuen muutoksenhakulautakuntaan. (Hakala 2009.)

Jos Kela perii takaisin opintorahaa, se ilmoittaa takaisin maksetun opintorahan määrän suoraan verohallinnolle, joka ottaa sen huomioon takaisinmaksuvuoden verotuksessa. Takaisinperintä ei palauta tukikuukausia uudelleen käyttöön. (Hakala 2009.)

4.2.6 Perinnön vaikutus opintotukeen esimerkin avulla

Seuraava esimerkki Kelan opintotukipäätöksestä liittyy tilanteeseen, jossa opiskelija on hakenut opintotukea täysimääräisenä opintojen päättymiseen saakka. Tukea hakeva opiskelija on täyttänyt 20 vuotta ja asuu toisen vanhemman kuoltua kuolinpesän omistamassa kiinteistössä. Kuolinpesässä on vanhemman lisäksi viisi osakasta. Opiskelija on yksi osakkaista ja hän on tehnyt vuokrasopimuksen elossa olevan vanhemman kanssa.

Kelan päätös (käsittelijänä Lähteenmäki) on esitetty seuraavassa kursivoituna sellaisenaan mutta vanhemman tulojen tarkka euromäärä on jätetty mainitsematta.

Opintotukea on haettu 1.9.2008 alkaen. Tuki myönnetään 31.12.2009 saakka.

Oppilaitos

Henkilökohtainen opintosuunnitelma. Lukuvuosittainen tukiaika on 1.9. – 31.5.

Etuuden määrä on Opintoraha 1.9.2008 alkaen 267,00 €/kk ja Asumislisä 1.9.2008 alkaen 58,87 €/kk

Perustelut: Vanhemman luona asuminen vaikuttaa opintorahan asumislisän määrään.

Vanhemman vuositulot: Verotuksessa vahvistettu vuositulot vuonna 2006 ovat x euroa. Opintorahan määrää on korotettu vanhempien tulojen perusteella. Asumismenot ovat 225,00 euroa kuukaudessa 1.9.2008 lukien.

Asumislisä maksetaan alennettuna, koska opiskelija asuu vanhemman omistamassa tai vanhemmalta vuokraamassa asunnossa.

Lainkohdat Opintotukilaki 11 §, 14 §, 14 a §, 25 § ja 27 §.

Tästä opintotukikeskuksen päätöksestä käy ilmi, että opiskelijan asumislisä maksetaan alennettuna sitä syystä, että hän asuu vanhemman omistamassa kiinteistössä vuokralla. Opiskelijan opintorahan määrää on kuitenkin korotettu vanhempien tulojen perusteella.

Päätöksen saatuaan opiskelija on alkanut selvittää Kansaneläkelaitokselta tarkempia perusteluja päätöksessä mainittuihin lainkohtiin muutoksenhakua varten mm. Internet-kyselyllä.

Mainittakoon, että jo ennen opintotukipäätöksen hakemista Lappeenrannan Kansaneläkelaitoksen Lauritsalan toimipaikan opiskelijalle antaman ohjeistuksen mukaan henkilöllä on oikeus täysimääräiseen opintotuen asumislisään sekä opintotukeen, kunhan hänen vanhemmalta vuokraamansa piharakennus on virallisesti eriytetty päärakennuksesta maistraatissa. Myös maistraatin mukaan opiskelija oli asuntojen eriytyksen jälkeen oikeutettu saamaan etuudet täysimääräisinä.

Internet-kysymyksessä opiskelija pyysi tarkennusta siihen, miten opintotukeen ja asumislisään vaikuttaa asuminen kuolinpesän ja toisen vanhemman omistamassa asunnossa ja erityisesti selvennystä opintotukipäätöksessä mainittuihin pykäliin 14

a sekä 19. Opiskelija kysyi myös tarkkaa neuvoa siihen, miten voisi saada opintotuen asumislisän täysimääräisenä ja siihen, miten perinnön tuotto vaikuttaa kumpaankin etuuteen.

Jyväskylän Opintotukikeskuksen vastaus on kokonaisuudessaan seuraava.

OPINTOTUKI/LÄSU/KELA Vastaanottajan nimi Lähettäjä: Virpi Mäkelä
09.10.2009 13:24 Aihe Vs: Internet – kysymys

Hei,

Jos opiskelija hakee asumislisää, joka on jakamattoman kuolinpesän hallussa, tulee opiskelijan ja hänen vanhempansa osuus kuolinpesästä selvittää. Jos opiskelijan vanhemman osuus jakamattomasta kuolinpesästä on 50 %, katsotaan, että asunto, joka on vuokrattu opiskelijalle on vanhemman omistama. Tällöin asumislisän määrä voi olla enintään 58,87 €/kk. Jos vanhemman osuus kuolinpesästä on alle 50 %, ei asuntoa katsota vanhemman omistamaksi. Osuus kuolinpesään tulee siis erikseen selvittää.

Asumislisän määrä on maksimissaan 58,87 €/kk myös siinä tilanteessa, että asunto on vanhemmalta vuokrattu, Jos opiskelijan vanhempi vuokraa asunnon, jossa hänen omistusosuus on alle 50 % (ei siis katsota vanhemman omistamaksi) opiskelijalle, on asumislisän määrä myös enintään 58,87 €/kk. Jos opiskelija siis asuu vanhemmaltaan vuokratusta tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, asumislisä on enintään 58,87 €/kk.

Jos opiskelija vanhemman osuus kuolinpesästä on vähintään 50 %, asunto katsotaan omistusasunnoksi ja asumisen tukimuoto olisi Kelan yleinen asumistuki.

Jos opiskelijan vanhemman osuus kuolinpesästä on alle 50 % ja opiskelija ei olisi tehnyt vuokrasopimusta vanhempiensa kanssa vaan kuolinpesä olisi vuokranantajana, tilanne olisi se, että asumislisä määräytyisi kuten missä tahansa vuokrasuhteessa, tulee kuitenkin muistaa, että jos opiskelijalla on osuus jakamattomaan kuolinpesään, vähennetään opiskelijan ja kuolinpesän välillä solmitun vuokrasopimuksen mukaisista asumiskustannuksista opiskelijan oman omistusosuuden mukainen osuus.

Opintotukilain 19 §:ssä on kysymys siitä tilanteesta, että vanhemman tulot vaikuttavat alentavasti opiskelijan opintotuen määrään. Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot otetaan huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle 20-vuotias, sekä asumislisää myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Korkeakouluopiskelijan opintotukeen vanhemman tulot eivät vaikuta alentavasti. Opintotukilain 11 §:ään taas liittyy tilanne, jossa vanhemman luona asuvan opiskelijan opintorahan määrää on korotettu vanhemman tulojen johdosta 11 § kerrotaan myös siitä, että jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kun vanhemman vakituinen asunto, opintoraha

myönnetään samansuuruisena kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle. Samalla kiinteistöllä tarkoitetaan kerrostaloa, rivitaloa, rakennuksen erillistä huoneistoa, pihamökkiä ja samalla tontilla olevia rakennuksia.

Katso vielä linkki

[http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/020701095643IL?OpenDocument,jossa asiasta lisää.](http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/020701095643IL?OpenDocument,jossa%20asiasta%20lisaa)

Jakamattoman kuolinpesän tulot ovat kuolinpesän tuloja, eli ne eivät ole opintotuen saajan tuloja. Opintotuessa (opintorahassa ja asumislisässä) huomioon otettavia tuloja voi opiskelijalle tulla vasta kuolinpesän jakamisen jälkeen.

*Lisätietoja opintotuen tulovalvonnasta löydät oheisesta linkistä:
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/300508130646HQ>.
Ystävällisin terveisin, Virpi Mäkelä
Kelan Opintotukikeskus*

Jyväskylän opintotukikeskus (käsittelijänä Virpi Mäkelä) oli siis sitä mieltä, että vuokrasopimus kannattaisi tehdä kuolinpesän kanssa, mikäli lesken osuus on alle 50 %, vaikkakin opiskelijan oma osuus vähennettäisiin asumislisästä.

Tämä Kelan selvitys aiheutti lisää kysymyksiä ja lisää selvitettäviä lainkohtia. Vastauksesta ilmenee selvästi, että vuokrasopimusta ei olisi kannattanut tehdä vanhemman vaan kuolinpesän kanssa, jolloin tilanne olisi ollut se, että asumislisä määräytyisi kuten missä tahansa vuokrasopimuksessa. Vastauksessa kuitenkin muistutettiin, että mikäli opiskelijalla on osuuksia jakamattomassa kuolinpesässä, vähennetään hänen ja kuolinpesän välillä solmitun vuokrasopimuksen mukaisista asumiskustannuksista hänen omistamansa osuuden määrä.

Kelan antamia päätöksien ja neuvojen lukemista ja sisäistämistä hankaloittaa esimerkiksi se, että päätöksissä esitellään lainkohtia, joissa kuitenkin viitataan edelleen toisiin lainkohtiin vastauksen löytämiseksi, kuten edellä käsitellyssä Kansaneläkelaitoksen opintotukipäätöksessä. Päätöksessä vedotaan lain 19 pykälään vanhempien tulojen huomioon ottaminen ja kyseisessä pykälässä taas viitataan tuloverolain 30 pykälään. Myöskään selviin kysymyksiin Kelalta ei aina saa vastausta. Esimerkiksi Kelan toimiston vastauksesta ei selviä yleisen asumistuen euromäärä eikä siihen ole vastattu myöhemminkään, vaikka opiskelija on jatkokysymyksissään sitä kysellyt.

Esimerkkinä viranomaisten ristiriitaisista ohjeista käynevät mm. edellä esitetyt Kelan Lauritsalan toimiston ja maistraatin näkemykset, joiden mukaan opiskelija oli asuntojen eriytyksen jälkeen oikeutettu saamaan etuudet täysimääräisinä, kun taas Jyväskylän opintotukikeskuksen vastauksen mukaan opiskelija ei ole tuossa tilanteessa oikeutettu täysimääräisiin etuuksiin.

Joka tapauksessa ydinasiat kysymykseen, joka käsitteli perinnön vaikutusta opintotukeen, on selvinnyt ja vastaus voidaan kiteyttää seuraavasti. Jakamattoman kuolinpesän tulot ovat kuolinpesän tuloja, eli ne eivät ole opintotuen saajan tuloja. Opintotuessa huomioon otettavia tuloja voi opiskelijalle tulla vasta kuolinpesän jakamisen jälkeen. Perinnöt ja lahjoitukset, jotka kuuluvat perintö- tai lahjaverotuksen piiriin, eivät ole opintotuessa huomioon otettavaa tuloa.

Pykälien vaikeaselkoisuus ja tulkinnanvaraisuus lienee eräs syy siihen, että Kelan eri yksiköt antavat kysyjälle samaan kysymykseen erilaisia vastauksia. Onneksi oikeusvaltiossa on muutoksenhakumahdollisuus viranomaisten päätöksiin. Muutoksenhakua selvitetään kappaleessa 6.

5 KOULUTUSPÄIVÄRAHA

Tässä kappaleessa käsitellään koulutuspäivärahan määrää, kestoja, hakemista ja maksamista. Vuoden 2010 alussa voimaan tulleen lakimuutoksen johdosta koulutuspäiväraha poistuu vähitellen sitä mukaa, kun järjestelmän piirissä olevien koulutuspäiväraha-aika päättyy. Koulutuspäivärahan sijaan tulevat työllistämistä edistävät palvelut, joiden ehdot myös muuttuivat 1.1.2010 tapahtuneen lakimuutoksen myötä.

5.1 Koulutuspäivärahasta

Koulutuspäivärahaa on voinut hakea työttömyyden aikaisen opiskelun tukemiseksi. Työttömällä on oikeus omaehtoiseen opiskeluun. Koulutuspäivärahan hakijalta edellytetään, että hakija on työttömänä työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa koulutuksen alkaessa. Koulutuksen pitää sisältyä hakijan työnhakusuunnitelmaan ja työllistymisohjelmaan. Lisäksi vaaditaan, että hakija on kerryttänyt eläkkeeseen oikeuttavaa työssäoloaikaa tai ollut yrittäjänä vähintään 10 vuotta. Työhistoriaan voidaan rinnastaa enintään 2,5 vuotta aikaa, jolta on saatu myös perhe-etuuksia tai hakija on varusmies- tai siviilipalvelussa tai työkyvyttömänä. Työskentely EU/ETA-maissa tai lähetettynä työntekijänä ulkomailla otetaan huomioon. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

5.1.1 Koulutustuen suuruus

Koulutustuen suuruus on yhtä suuri kuin ennen koulutusta hakijalle maksettu ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, peruspäiväraha tai työmarkkinatuki lapsikorotus mukaan lukien.

Koulutustukea maksetaan viideltä päivältä viikossa sekä loma-ajalta. Tulot koulutusaikana vähentävät koulutuspäivärahaa. Koulutuspäivärahasta vähennetään koulutuksen aikana hankituista työtuloista puolet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009.)

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa 9 on suuntaa antavia esimerkkejä koulutuspäivärahasta, joka on ansiosidonnaisen päivärahan suuruinen. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Taulukko 10. Ansiosidonnainen päiväraha. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Työttömyyttä edeltänyt palkka on €/kk	Normaali koulutus-päiväraha €/kk	Korotettu koulutus-päiväraha on €/kk
1 000	733	733
1 500	948	1 036
2 000	1 163	1 298
2 500	1 357	1 543
3 000	1 453	1 698
3 500	1 548	1 853
4 000	1 644	2 009

Työssäoloehto koulutus-päivärahan aikana ei kerry. Työ koulutuksen aikana oikeuttaa 34 kalenteriviikon työssäoloehdon kartuttamiseen. Hakijan täytettyä uuden työssäoloehdon koulutus-päivärahaa ei määritellä uudelleen kesken koulutuksen, vaan vasta koulutuksen päätyttyä. Koulutuksen keskeyttämisestä ja paluusta työttömyysturvan hakijaksi ei tule karensia. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Koulutustukea vähentävät mm. työeläkelakien mukainen osatyökyvyttömyyseläke, osa-aikaeläke sekä alle 65-vuotiaalle myönnetty vanhuuseläke, joka ei perustu täysiin työvuosiin. Tämä koskee ennen vuotta 2005 myönnettyjä eläkkeitä. Vuoden 2005 alun eläkelakimuutosten jälkeen myönnetään vain vanhuuseläkettä, jonka saaminen on automaattisesti este työttömyysetuuden saamiselle, vaikka vanhuuseläkkeen saaminen perustuisi vajaisiin työvuosiin. Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Päivärahaa vähentävät myös valtion eläkelain 8 § 1 momentin mukaan myönnetty eläkkeitä, joita maksetaan tehtävistä, joissa on yleistä eläkeikää alhaisempi pakollinen eroamisikä, työnantajan järjestämä työntekijäin eläkelain vähimmäisehtoja parempi lisäeläke sekä kotihoidon tuki (hoitoraha tai hoitolisä). Kotihoidon tuki on perhekohtainen etuus. Jos työssä oleva puoliso saa kotihoidon tukea, se vähennetään työttömän puolison ansiopäivärahasta. Mikäli molemmat puoliset ovat työttömiä, se vähennetään vain siltä, jolle se maksetaan. Puolison saamaa kotihoidontukea ei vähennetä toisen puolison

työttömyysetuudesta, jos puoliso itse hoitaa lasta ja saa samanaikaisesti äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa. Kuntakohtaisia lisiä ei vähennetä.

Etuutta vähennettäessä kuukauteen katsotaan sisältyvän 21,5 päivää. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Sosiaalietuudet, jotka eivät vähennä päivärahaa, ovat lapsilisä, kunnan maksama omaishoidontuki tai perhehoidon palkkio, asumistuki sekä perhe-eläkkeet, joina pidetään myös huolto- ja lisähuoltoeläkkeitä. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

5.1.3 Työmarkkinatuki

Työmarkkinatuki on tarveharkintainen työttömälle tarkoitettu taloudellinen tuki. Jos henkilö ei voi enää saada peruspäivärahaa 500 enimmäisrajan täytyttyä tai jos henkilö ei täytä työssäoloehto, hakija voi saada Kelasta työmarkkinatukea.

Hakijan omien tulojen lisäksi tuen suuruuteen vaikuttavat myös puolison tulot tai vanhempien tulot, jos hakija asuu heidän kanssa samassa taloudessa.

Työttömyysturvalain 9 luvun 3 § 1 momentin mukaiset työttömän ja hänen puolisonsa työmarkkinatuen tarveharkinnassa huomioitavat tulot arvioidaan sen mukaan, kuinka paljon niitä työttömyysaikana tulee jatkuvasti olemaan tai minkä tulojen on katsottava vaikuttavan henkilön tulotasoon työttömyysaikana, vaikka niiden saamis aika poikkeaisi kyseisestä ajasta. Vuosittain tai muutoin toistuva tuloerä jaetaan tuloksi koko vuodelle tai muulle tulokaudelle. Ennen tarveharkintaa työmarkkinatukeen vaikuttavasta tulosta vähennetään sen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot. (Finlex, b, 2009.)

Työttömyysturvalain 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaisina työttömän ja hänen puolisonsa työmarkkinatuen tarveharkinnassa huomioitavina maksamisajankohdan tilannetta vastaavina tuloina pidetään kaikkia työttömän tai hänen puolisonsa tuloja tulon lähteestä ja veronalaisuudesta riippumatta, lukuun ottamatta satunnaisia

tuloja, kuten perintöä, lahjaa, satunnaista myyntivoittoa ja niihin verrattavia tuloja, eikä erityisistä kustannuksista saatuja korvauksia, kuten matkapäivärahoja, matkakustannusten korvauksia ja sairaanhoitokustannusten korvauksia ja henkilön puolison sellaisia työtuloja, joiden ansainta-aika on lyhytkestoinen ja joiden ei voida katsoa vaikuttavan henkilön tulotasoon työttömyyden kestäessä. (Valtioneuvoston asetus työttömyysetuutta määrättäessä huomioon otettavasta tulosta 30.12.2002/1332). Finlex, b, 2009)

Työttömyysturvaan liittyen on huomionarvoista, että etujen tarveharkinnassa perintöä tai lahjaa ei huomioida.

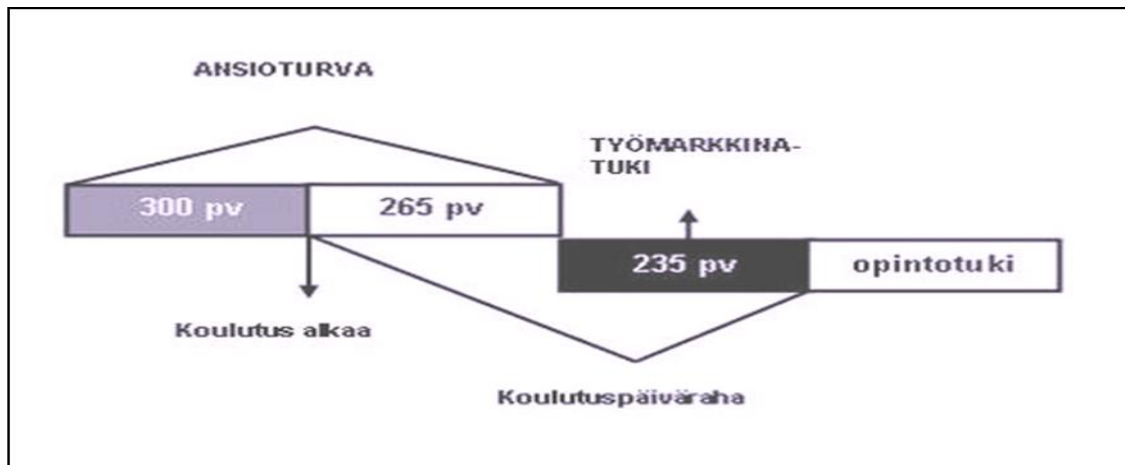
5.1.4 Koulutuspäivärahan kesto

Koulutuspäiväraha kuluttaa työttömyyspäivärahapäiviä. Koulutuspäivärahaa voi saada enintään 500 päivältä ja yhdessä työttömyyspäivärahan kanssa enintään 565 päivältä. Mikäli koulutus jatkuu, tuki maksetaan työmarkkinatuen suuruisena. Jos opiskelu kestää yli 500 päivää, on opiskelijalla mahdollisuus hakea opintotukea. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Seuraava kaavio havainnollistaa asiaa. Kaaviosta näkyy, että työttömyyskassa on maksanut ansioturvan työttömyyspäivärahaa 300 päivältä. Kassapäivät kuluvat koulutuspäivärahalla eli työttömyyspäivärahaa ja koulutuspäivärahaa voidaan maksaa enintään 565 päivältä. Koulutuspäivärahaa koulutuksen ajalta maksetaan enintään 500 päivältä, joten 265 päivän ylittävältä ajalta (235 pv) maksetaan koulutuspäivärahaa työmarkkinatuen tasoisena. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Jos hakija on aloittanut työllistymisohjelmaansa sisältyvän koulutuksen, ennen kuin hän on saanut työttömyyspäivärahaa 65 päivältä, maksetaan koulutuspäivärahaa ja työttömyyspäivärahaa yhteensä enintään 500 päivältä lisättynä ennen koulutuksen alkua maksettujen työttömyyspäivien määrä. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Kaaviosta 1 selviää ansioturvan ja työmarkkinatuen kestot.

Kaavio 1. Koulutuspäivärahan kesto. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)
Opiskelijalla on näiden tukien jälkeen mahdollista hakea opintotukea.

5.1.5 Koulutuspäivärahan hakeminen

Ennen koulutukseen hakemista on selvitettävä, täyttyvätkö koulutuspäivärahan saamisen edellytykset. Työttömyyden tarkistaa työ- ja elinkeinotoimisto. Maksetut työttömyyspäivärahapäivät ja työhistorian tutkii työttömyyskassa. Koulutukseen hyväksymisestä antaa todistuksen oppilaitos.

Hakemuslomakkeita saa esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimistoista, oppilaitoksista tai työttömyyskassoista. Hakemuslomakkeeseen on liitettävä oppilaitoksen todistus opiskeluun hyväksymisestä ja siitä, että koulutus täyttää tuen edellytykset.

Työhistoriaa selvittävän maksuttoman rekisteriotteen saa kirjallisesti pyytämällä Eläketurvakeskuksesta, Valtiokonttorista ja/tai Kuntien eläkevakuutuksesta. Näille on hyvä mainita otteen käyttötarkoitus. EU/ETA-maissa työskentelystä voidaan poikkeuksellisesti hyväksyä muu luotettava selvitys, esimerkiksi työtodistus. Lisäksi mukaan on liitettävä selvitykset koulutusajan tuloista ja sosiaalietuuksista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009).

Koulutuspäivärahaa voi hakea jo ennen koulutuksen alkamista, mutta sitä on haettava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa opiskelun aloittamisesta. Päätös maksamisesta annetaan koko koulutusajalle.

Koulutuspäivärahan maksaminen aloitetaan vasta, kun hakija on toimittanut tuen maksajalle myös oppilaitoksen antaman todistuksen koulutuksen aloittamisesta. Maksamisen aloittaminen edellyttää myös työ- ja elinkeinotoimiston ilmoitusta päivärahan maksajalle. Siksi oppilaitoksen antama todistus koulutuksen aloittamisesta tai kopio siitä on esitettävä myös työ- ja elinkeinotoimistossa.

Tukea maksetaan jälkikäteen kerran kuukaudessa ja jokaisen maksuilmoituksen yhteydessä saa jatkohakemuslomakkeen seuraavaa maksujaksoa varten. Kaikista koulutuksen aikana tapahtuvista muutoksista (työtulot, sosiaalietuudet, koulutuksen keskeyttäminen tms.) on ilmoitettava työttömyyskassalle. (Kansaneläkelaitos, b, 2009.)

Koulutuspäivärahaa varten vaaditaan useita asiakirjoja, joiden perusteella tehdään päätös koulutuspäivärahan maksamisesta. Työttömyyskassaa varten tarvitaan seuraavia asiakirjoja: hakemuslomake, rekisteriote työhistoriasta, oppilaitoksen täyttämä todistuslomake "Oppilaitoksen todistus koulutuspäivärahalla opiskelua varten", selvitykset koulutusaikaisista tuloista ja sosiaalietuuksista sekä oppilaitoksen todistuksen opintojen aloittamisesta. (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009.)

Jos koulutustuella opiskelu on alkanut ennen 1.1.2010, maksetaan koulutuspäivärahaa opiskelun päättymiseen asti. (Liiri 2010.)

5.2 Työllistymistä edistävät palvelut

Työllistymistä edistäviä palveluja ovat seuraavat palvelut: työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, omaehtoinen opiskelu, työpaikalla tapahtuva työvalmennus ja työharjoittelu, työ- ja koulutuskokeilu, maahanmuuttajien ns. kotoutumistoimenpiteet sekä kuntouttava työtoiminta.

Vuoden 2010 lakimuutos merkitsee sitä, että työttömällä on oikeus omaehtoiseen opiskeluun sekä saada opiskeluajalta työttömyysturvaa. Työ- ja elinkeinotoimisto arvioi, ovatko opinnot sellaisia, että ne voidaan katsoa työnhakijan omaehtoiseksi opiskeluksi. (Yleinen työttömyyskassa, a, 2010.)

Hakijalta edellytetään, että hän on työttömänä työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa ja täyttänyt 25 vuotta viimeistään opintojen alkamishetkellä. Lisäksi hakijalla tulee olla työ- ja elinkeinotoimistoton toteama koulutustarve. Opiskelusta on oltava sovittu työllistymissuunnitelmassa ja opintojen on oltava päätoimisia. (Yleinen työttömyyskassa, a, 2010.)

Työllistymissuunnitelma laaditaan työ- ja elinkeinotoimistossa ja siinä sovitaan hakijan työllistymistavoitteista sekä palveluista, jotka tukevat työnhakijan aktiivista työnhakua ja edistävät sijoittumista työelämään. (Yleinen työttömyyskassa, a, 2010.)

Työ- ja elinkeinotoimisto myös seuraa opintojen etenemistä. Omaehtoista opiskelua voidaan tukea opintojen keston ajan, mutta kuitenkin yhtä opintojen muodostamaa kokonaisuutta kohti enintään 24 kuukautta. Työ- ja elinkeinotoimisto seuraa enimmäisajan kulumista. (Yleinen työttömyyskassa, a 2010.)

Kaikkien työllistämistä edistävien palveluiden ajalta maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hakijalla työttömänä ollessaan on oikeus (työmarkkinatuki, kotoutumistuki, peruspäiväraha tai ansiopäiväraha). Lisäksi voi saada muutosturvalisää tai korotusosaa sekä ylläpitokorvausta. (Liiri 2010.)

Työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettava peruspäiväraha tai ansiopäiväraha kuluttaa työttömyyspäivärahan maksamisen 500 päivän enimmäisaikaa. (Liiri 2010.)

Työttömyysetuutta maksetaan työllistymistä edistävien palvelujen ajalta, vaikka työnhakijalla ei ole työttömänä ollessaan oikeutta etuuteen, jos se johtuu korvauksettomasta määräajasta, työssäolovelvoitteesta, omavastuuajasta, ammatilliseen koulutukseen liittyvästä rajoituksesta, odotusajasta tai tarveharkinnasta. (Liiri 2010.)

Työllistymistä edistävään palveluun osallistuja saa työmarkkinatuen ilman tarveharkintaa eli puolison tulot eivät vaikuta maksettavan tuen suuruuteen. Myöskään vanhempien tulot eivät vaikuta työmarkkinatukeen työllistymistä edistävän palvelun aikana. Työttömyysetuutta maksetaan työllistymistä edistävän palvelun ajalta kaikilta päiviltä, myös niiltä kyseiseen ajanjaksoon sisältyviltä päiviltä, joina palvelua ei järjestetä. (Liiri 2010.)

Muissa kuin koulutuksen aikaisissa palveluissa työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen poissaolopäiviltä, ellei poissaolo johdu työkyvyttömyydestä, alle 10-vuotiaan lapsen sairaudesta (enintään 4 päivän jakso) tai työhaastattelusta tai muusta tähän rinnastettavasta työllistymiseen liittyvästä syystä. (Liiri 2010.)

6 PÄÄTÖKSESTÄ VALITTAMINEN

Kappaleessa käsitellään muutoksenhakua Kelan opintotukipäätökseen sekä muutoksenhakua työttömyysturvaa koskevaan päätökseen. Kappaleessa selvitetään myös muutoksenhakuelinten nimittäminen ja kokoonpano.

6.1 Opintotukipäätöksen oikaisu

Jos Kelan päätös on virheellinen, Kela tarkistaa ja oikaisee päätöksensä. Oikaistu päätös saapuu postitse.

Kela voi oikaista tekemänsä kirjoitus- tai laskuvirheen, mutta kuulee hakijaa kuitenkin aina ennen oikaisua. Virhe voidaan oikaista hakijan eduksi tai vahingoksi. Sisältövirhe voidaan oikaista hakijan vahingoksi vain, jos hakija suostuu oikaisemiseen. Jos oikaisemiseen ei suostuta, Kela voi esittää opintotuen muutoksenhakulautakunnalle päätöksen poistamista. (Kansaneläkelaitos, a, 2010.)

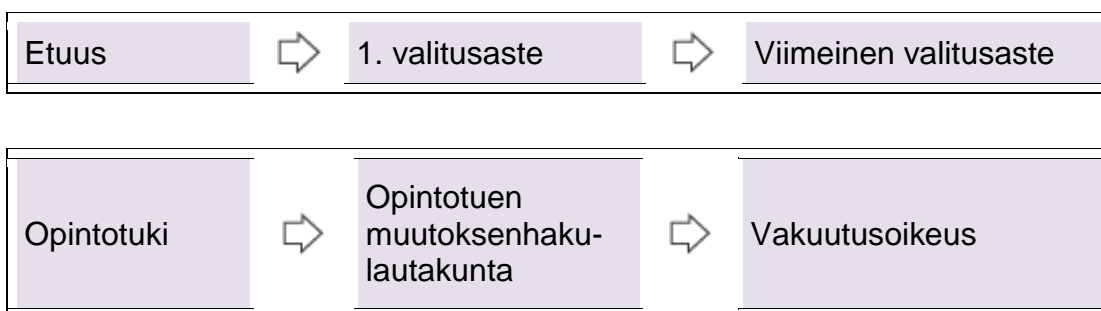
6.2 Muutoksenhaku opintotukipäätökseen

Kansaneläkelaitoksen tai korkeakoulun opintotukilautakunnan opintotukipäätökseen voi hakea muutosta valittamalla opintotuen muutoksenhakulautakuntaan. Valituskirjelmä toimitetaan kansaneläkelaitokselle tai asianomaiselle opintotukilautakunnalle. (Kansaneläkelaitos, c, 2010.)

Valituskirjelmä on kirjallinen ja vapaamuotoinen. Valituskirjelmän voi laatia Kelan mallilomakepohjalle (liite 1). Kuten mallilomakkeesta selviää, kirjelmässä on mainittava ainakin seuraavat asiat: valittajan nimi, henkilötunnus, osoite sekä puhelinnumero, päätös, johon haetaan muutosta, mitä muutoksia vaaditaan ja vaatimuksen perustelut sekä valittajan allekirjoitus. (Kansaneläkelaitos, c, 2010.)

Valitus toimitetaan Kelalle tai asianomaiselle opintotukilautakunnalle, tai jos päätöksen antaja on joku muu kuin Kela (esimerkiksi työpaikkakassa), toimitetaan valitus päätöksen antajalle. Valitus on toimitettava 30 päivän sisällä päätöksen postituspäivästä. Valittajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä 7. päivänä päätökseen merkityn postituspäivän jälkeen. (Kansaneläkelaitos, c, 2010.)

Kaaviosta 2 selviää muutoksenhakuvaiheet opintotukipäätökseen.

Kaavio 2. Opintotuesta valittaminen. (Kansaneläkelaitos 2010.)

Opintotuen muutoksenhakulautakunta on ensimmäinen varsinainen valitusaste. Muutoksenhakulautakunta on riippumaton valtioneuvoston nimittämä lautakunta. (Opintotuen muutoksenhakulautakunta, c, 2010.)

Lautakunnan kokoonpano on seuraava. Valtioneuvosto nimittää opetusministeriön esityksestä päätoimisen puheenjohtajan toistaiseksi ja muut jäsenet sekä heidän varajäsenensä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulee olla tuomarin viran hoitamiseen oikeuttava kelpoisuus. Muista jäsenistä kahdella tulee olla korkeakouluopintojen ja kahdella peruskoulun jälkeisten yleissivistävien tai ammatillisten opintojen hyvä tuntemus. (Opintotuen muutoksenhakulautakunta, c, 2010.)

Opintotuen muutoksenhakulautakunnassa on päätoiminen puheenjohtaja, sivutoiminen varapuheenjohtaja ja neljä muuta sivutoimista jäsentä. Varapuheenjohtajalla ja jäsenillä on kullakin henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla. Lautakunnan puheenjohtajana toimii varatuomari Terttu Ujainen. (Opintotuen muutoksenhakulautakunta, c, 2010.)

Lautakunnan toiminnan yleisenä tavoitteena on oikeudenmukaisen, yhdenmukaisen ja ymmärrettävästi perustellun päätöksen antaminen yksittäiseen valitukseen. (Opintotuen muutoksenhakulautakunta, c, 2010.)

Lautakunnan päätöksestä voi valittaa edelleen vakuutusoikeuteen, joka on opintotukiasioiden ja koulumatkatukiasioiden ylin muutoksenhakuaste. (Opintotuen muutoksenhakulautakunta, c, 2010.)

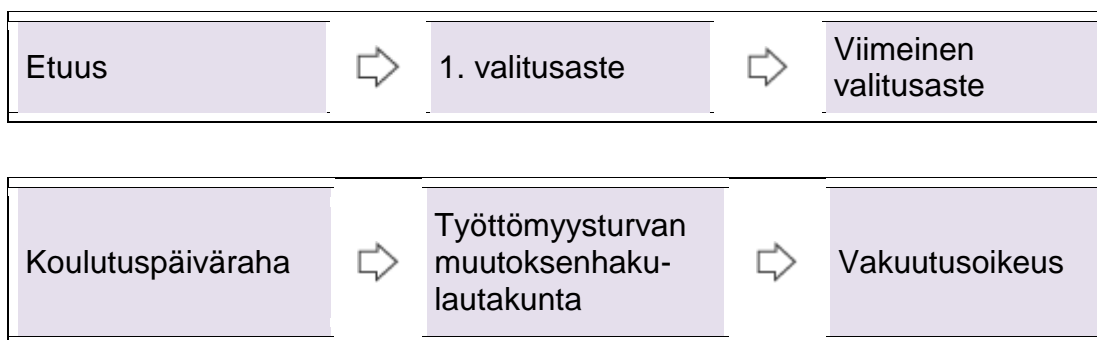
Koska myös työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan päätöksestä, esimerkiksi koulutuspäivärahapäätöksestä, voi valittaa vakuutusoikeuteen, molempien päätösten muutoksenhaku vakuutusoikeuteen käsitellään samassa kappaleessa 6.4.

6.3 Muutoksenhaku työttömyysturvaa koskevaan päätökseen

Kuten opintotukipäätökseen myös koulutuspäivärahapäätökseen voi ensin hakea oikaisua Kelasta, ja jollei Kela voi oikaista päätöstä, se lähettää valituksen edelleen työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle. (Kansaneläkelaitos, c, 2010.)

Työttömyysturvaa koskevista päätöksistä, myös ennen 1.1.2010 annetusta koulutuspäivärahapäätöksestä, voi varsinaisen valituksen tehdä työttömyysturvan muutoksenhakulautakuntaan.

Kaaviosta 3 selviää muutoksenhaun vaiheet työttömyysturvaa (esimerkiksi koulutuspäivärahaa) koskevaan päätökseen.

Kaavio 3. Muutoksenhaku koulutuspäivärahapäätökseen. (Kansaneläkelaitos 2010.)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä varsinaisena muutoksenhakuasteena valitettaessa Työttömyyskassan, Kansaneläkelaitoksen toimiston, Koulutusrahaston tai Työvoima- ja elinkeinokeskuksen antamasta päätöksestä, joka koskee ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa, työttömyysturvan peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, koulutuspäivärahaa tai työvoimapoliittisen aikuiskoulutustuen opintososiaalisia etuuksia.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalta haetaan myös työttömyyskassan, Kansaneläkelaitoksen toimiston, Koulutusrahaston ja Työvoimatoimiston lainvoimaisen päätöksen poistamista edellä mainituissa asioissa.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa on puheenjohtaja sekä kaksi varapuheenjohtajaa, lakimiesjäseniä, lääkärijäseniä sekä työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevia jäseniä.

Valtioneuvosto määrää puheenjohtajan, varapuheenjohtajat, muut jäsenet ja heidän varajäsenensä viideksi vuodeksi kerrallaan.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta toimii kolmessa jaostossa (I - III). Kuhunkin jaostoon kuuluu puheenjohtaja, kaksi työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä sekä kolme lakimiesjäsentä. Käsiteltävässä asiassa, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu lääketieteellisestä kysymyksestä, on yhden lakimiesjäsenen tilalla lääkärijäsen. asiat ratkaistaan työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan jaostossa lakimieskoulutuksen saaneen esittelijän esittelystä.

Jaosto on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja, lakimiesjäsen tai lääkärijäsen sekä kaksi työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevaa jäsentä, joista toinen on työnantajajyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ja toinen työntekijäin ja toimihenkilöiden edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta määrätty jäsen. (Finlex, a 2010.)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan nykyinen kokoonpano perustuu valtioneuvoston 22.12.2005 antamaan asettamispäätökseen toimikaudeksi 1.1.2006 - 31.12.2010. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Työttömyysturvan kokoonpano ja nimitys 2010.)

Asian käsittelyssä työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei lailla erikseen toisin säädetä. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Käsittelyvaiheet, a, 2010.)

Valitus saatetaan työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa käsiteltäväksi kirjallisella valituskirjelmällä. Päätökseen, johon haetaan muutosta, on liitetty muutoksenhakuohje, jonka mukaisesti valituksen tekemisessä ja toimittamisessa tulee toimia. Valituskirjelmässä tulee yksilöidä päätös, johon haetaan muutosta. Lisäksi valituskirjelmässä on ilmoitettava, miltä osin päätökseen haetaan muutosta, mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi sekä vaatimusten perusteet.

Lainvoimaisen päätöksen poistamista koskeva asia saatetaan työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan käsiteltäväksi kirjallisella, työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle osoitetulla hakemuksella. Hakemuksesta tulee käydä ilmi hakemuksen perusteet. Lisäksi hakemukseen tulee liittää päätös, jonka poistamista haetaan. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta ei peri asian

käsittelystä maksua. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Tietoa muutoksenhakijalle, e, 2010.)

Kun valituskirjelmä on saapunut työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle, se kirjataan vireille tulleeksi. Seuraavaksi asia valmistellaan ja valmisteluun kuuluu mahdollisten puuttuvien asiakirjojen ja lisäselvitysten hankkiminen sekä käsittelymuistion laatiminen. Esittelijä laatii päätösesityksen ja tekee päätösluonnoksen. Kaikki asiakirjat kiertävät työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan jaoston jäsenillä. Asia käsitellään ja päätös tehdään jaoston kokouksessa. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Käsittelyvaiheet, a, 2010.)

Asian ratkaisuun liittyvien jälkitöiden tekemisen jälkeen päätös postitetaan. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Käsittelyvaiheet, a, 2010.)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle voi toimittaa uutta selvitystä, samalla kun asia saatetaan työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan käsiteltäväksi. Lisäselvitystä voidaan toimittaa aina siihen asti, kunnes asia on ratkaistu. On toivottavaa, että lisäselvitys toimitetaan mahdollisimman pian asian vireille tulon jälkeen tai lisäselvityksen toimittamisesta ainakin ilmoitettaisiin. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Lisäselvitys, b, 2010.)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta voi hankkia lisäselvitystä myös omasta aloitteestaan. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan saamasta lisäselvityksestä, joka voi vaikuttaa asian ratkaisuun, kuullaan kirjallisesti asianosaisia. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Lisäselvitys, b, 2010.)

Oikeudenkäyntikulujen korvaamisen osalta sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölain 74 ja 75 §:ssä sekä työttömyysturvalain 12 luvun 9 §:ssä säädetään. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta, oikeudenkäyntikulut 2010.)

Muutoksenhakuasioiden käsittely työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa on lähtökohtaisesti kirjallista menettelyä. Suullinen käsittely on sitä täydentävä selvityskeino. Suullisen käsittelyn toimittamisesta asianosaisen pyynnöstä

sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Suullinen käsittely, d, 2010.)

Hallintolainkäyttölaki 38 § on seuraavanlainen:

Hallinto-oikeuden on toimitettava suullinen käsittely, jos yksityinen asianosainen pyytää sitä. Sama koskee korkeinta hallinto-oikeutta sen käsitellessä valitusta hallintoviranomaisen päätöksestä. Asianosaisen pyytämä suullinen käsittely voidaan jättää toimittamatta, jos vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti tai jos suullinen käsittely on asian laadun vuoksi tai muusta syystä ilmeisen tarpeeton. [\(26.3.1999/433\)](#). Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos suullista käsittelyä pyytäneen asianosaisasema perustuu kunnan tai muun yhteisön jäsenyyteen. Jos asianosainen pyytää suullisen käsittelyn toimittamista, hänen on ilmoitettava, minkä vuoksi sen toimittaminen on tarpeen ja mitä selvitystä hän esittäisi suullisessa käsittelyssä. (Finlex b 2010.)

Jos työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusosoikeudelle annettava valitus on saapunut laissa säädetyn määräajan jälkeen, asianomainen muutoksenhakuelin voi tästä huolimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä. Laissa ei kuitenkaan mainita, mitkä ovat painavat syyt. Asia harkitaan tapauskohtaisesti. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Lisäselvitys, b, 2010.)

6.4 Valitus vakuutusosoikeuteen

Jos on tyytymätön työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan päätökseen, voi hakea siihen kirjallisesti muutosta vakuutusosoikeudelta. (Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. Valitus vakuutusosoikeuteen, a, 2010.)

Valituskirjelmän laatimisessa tulee noudattaa valituksen kohteena olevaan päätökseen liitettyssä valitusosoituksessa annettuja ohjeita.

Valituskirjelmässä tulee ilmoittaa, miltä kohdin päätökseen halutaan muutosta, minkälainen muutoksen tulisi olla ja mitkä ovat muutosvaatimuksen perusteet. Lisäksi muutoksenhakijoita pyydetään merkitsemään valituskirjelmään postiosoitteensa. Myös valituksen vireillä ollessa tapahtuneesta osoitteenmuutoksesta tulisi ilmoittaa vakuutusosoikeudelle, jotta vakuutusosoikeuden päätöksen saapuminen muutoksenhakijalle ei viivästyisi. Valituskirjelmä on edellä

selostettuja seikkoja lukuun ottamatta vapaamuotoinen. (Vakuutusosoikeus. Valitusasian saattaminen vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi 2010.)

Vakuutusosoikeus voi hakemuksesta poistaa antamansa päätöksen tai muutoksenhakulautakunnan antaman päätöksen, jos se katsoo päätöksen perustuvan virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai olevan ilmeisesti lain vastainen. Poistomenettelyä sovelletaan useimmissa vakuutusosoikeudessa käsiteltävissä asiaryhmissä.

Päätöksen poistamista koskeva asia saatetaan vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi kirjallisella hakemuksella, josta tulee käydä ilmi sen perusteet. Muutoksenhakijan tulee siis hakemuksessa yksilöidysti selostaa, miltä osin ja millä tavoin katsoo kyseessä olevan päätöksen olevan ilmeisesti lain vastainen tai perustuvan virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen. Hakemuksen liitteenä voi vakuutusosoikeudelle toimittaa tätä tukevaa uutta selvitystä. Päätös, jonka poistamista haetaan, tulee liittää hakemukseen joko alkuperäisenä tai kopiona. Muutoksenhakijoita pyydetään merkitsemään hakemukseen myös postiosoitteensa. Myös hakemuksen vireillä ollessa tapahtuneesta osoitteenmuutoksesta tulisi ilmoittaa vakuutusosoikeudelle, jotta vakuutusosoikeuden päätöksen saapuminen muutoksenhakijalle ei viivästyisi. Hakemus on edellä selostettuja seikkoja lukuun ottamatta vapaamuotoinen. (Vakuutusosoikeus. Päätöksen poistamista koskevan asian saattaminen vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi 2010.)

Asian käsittely vakuutusosoikeudessa on pääsääntöisesti kirjallista. Vakuutusosoikeus voi kuitenkin harkintansa mukaan toimittaa suullisen käsittelyn, mikäli muutoksenhakija on sitä pyytänyt tai jos vakuutusosoikeus pitää sitä asian selvittämiseksi tarpeellisena. (Vakuutusosoikeus. Päätöksen poistamista koskevan asian saattaminen vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi 2010.)

Käsittely vakuutusosoikeudessa alkaa asian valmistelulla. Valmistelun jälkeen esittelijä laatii ratkaisuesityksen. Asian ratkaisemiseen osallistuvat jäsenet perehtyvät ratkaisuesitykseen ja asiaan liittyviin asiakirjoihin. Sen jälkeen puheenjohtaja määrää asian käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi istunnossa. Istunnon

jälkeen laaditaan lopulliset päätösasiakirjat, jotka postitetaan kaikille asianosaisille. Ratkaisun sisällöstä ei anneta tietoa ennen päätöksen postittamista, eikä ratkaisemisen ajankohdasta ilmoiteta erikseen. (Vakuutusosoikeus. Asian käsittely vakuutusosoikeudessa 2010.)

Vakuutusosoikeuden päätöksen saatuaan asianosaisena olevan eläkelaitoksen, vakuutusyhtiön tai muun laitoksen tulee ryhtyä päätöksestä mahdollisesti aiheutuviin toimenpiteisiin. (Vakuutusosoikeus. Asian käsittely vakuutusosoikeudessa 2010.)

Pääsääntöisesti asiat käsitellään vakuutusosoikeudessa niiden saapumisjärjestyksessä. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika vakuutusosoikeudessa on noin 11 kuukautta. Odotettavissa oleva käsittelyaika uusien vireille tulevien asioiden osalta on 9 -13 kuukautta. Käsittelyajaksi ei lasketa aikaa, jonka valituskirjelmä liitteineen on ollut eläkelaitoksen, vakuutusyhtiön tai muun laitoksen käsiteltävänä ennen sen toimittamista vakuutusosoikeuteen. (Vakuutusosoikeus. Asian käsittely vakuutusosoikeudessa 2010.)

Yksittäisen asian käsittelyaika voi poiketa keskimääräisestä ajasta. Käsittelyajan pidentymiseen voi johtaa muun muassa asiakirja-aineiston laajuus tai asian monimutkaisuus. Myös lisäselvityksen toimittaminen vakuutusosoikeuteen saattaa pidentää asian käsittelyaikaa. (Vakuutusosoikeus. Asian käsittely vakuutusosoikeudessa 2010.)

Vakuutusosoikeudessa käsiteltävään asiaan voi toimittaa uutta selvitystä muutoksenhakukirjelmän liitteenä ja myöhemminkin. Vakuutusosoikeus voi hankkia lisäselvitystä myös omasta aloitteestaan. Lisäselvitys annetaan tiedoksi asianosaisille ja heille varataan tilaisuus kirjallisen selityksen antamiseen sen johdosta. Lisäselvitys toimitetaan sähköpostitse. (Vakuutusosoikeus. Lisäselvitys, a, 2010.)

6.5 Vakuutusoikeuden nimittäminen ja kokoonpano

Vakuutusoikeuden jäsenet nimittää valtioneuvosto.

Vakuutusoikeudessa on ylituomari sekä muina lakimiesjäseninä laamanneja ja vakuutusoikeustuomareita. Lakimiesjäsenenä voi olla myös esittelijä sen mukaan, kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Vakuutusoikeudessa on lisäksi sivutoimisia lääkärijäseniä, työoloja tai yritystoimintaa tuntevia jäseniä sekä sotilasvamman asioita tuntevia jäseniä. (Edilex 2010.)

Valtioneuvosto määrää vakuutusoikeuteen riittävän määrän lääkärijäseniä ja lääkärivarajäseniä oikeusministeriön esityksestä viideksi vuodeksi kerrallaan, kuitenkin enintään siihen asti, kunnes he saavuttavat laissa säädetyn eroamisiän. Lääkärijäsenten ja lääkärivarajäsenten määräämistä varten sosiaali- ja terveysministeriö tekee ehdotuksen oikeusministeriölle. (Edilex 2010.)

Lääkärijäsenen ja lääkärivarajäsenen tulee olla laillistettu lääkäri. Lääkärijäsenellä ja lääkärivarajäsenellä tulee olla suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. (19.12.2003/1207). (Edilex 2010.)

Vakuutusoikeuden esittelijöitä ovat kansliapäällikkö, asessori ja vakuutusoikeussihteeri. Myös vakuutusoikeustuomari voi toimia asian esittelijänä. Vakuutusoikeus voi määrätä esittelijäksi myös muun virkamiehen, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto. (Edilex 2010.)

Kansliapäällikön, asessorin ja vakuutusoikeussihteerin nimittää vakuutusoikeuden hallintoistunto. Vakuutusoikeuden ylituomari voi kuitenkin nimittää kansliapäällikön, asessorin ja vakuutusoikeussihteerin enintään kahden kuukauden määräajaksi. (Edilex 2010.)

Taulukossa 11 on esitetty vakuutusoikeuden kaikki ratkaisukokoonpanot.

Taulukko 11. Vakuutusoikeuden ratkaisukokoonpanot. (Vakuutusoikeus, g, 2010.)

5-jäseninen lainopillinen kokoonpano	→	Esittelijä vakuutus-oikeuden sihteeri	Asiantuntija-jäsen	Asiantuntija jäsen	Vakuutus-oikeus tuomari	Puheenjohtaja vakuutusoikeus tuomari	→	VAKUUTUSOIKEUDEN PÄÄTÖS
5-jäseninen lääkeopillinen kokoonpano	→	Asiantuntija jäsen	Asiantuntija-jäsen	Lääkäri-jäsen	Vakuutus-oikeus tuomari	Puheenjohtaja vakuutusoikeus tuomari	→	
3-jäseninen lainopillinen kokoonpano	→			Esittelijä, vakuutus-oikeuden sihteeri	Vakuutus-oikeus tuomari	Puheenjohtaja vakuutusoikeus tuomari	→	
3-jäseninen lääkeopillinen kokoonpano	→			Lääkäri-jäsen	Vakuutus-oikeus tuomari	Puheenjohtaja vakuutusoikeus tuomari	→	
Periaatteellisesti merkittävä asia voidaan siirtää ratkaistavaksi vahvennetussa istunnossa tai täysistunnossa								
		Vahvennettu istunto				Täysistunto		
		Puheenjohtaja ylituomari tai laamanni			→	Puheenjohtaja ylituomari tai laamanni		→
		Osaston kaikki vakuutusoikeustuomarit				Kaikki vakuutusoikeustuomarit		
		Asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet				Asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet		
		↓						
		→						

Taulukosta 11 nähdään, että vakuutusoikeudessa on käsiteltävien asioiden mukaan sekä lainopillisia että lääkeopillisiä kokoonpanoja sekä myös se, että vakuutusoikeudessa periaatteellisesti merkittävät asiat voidaan käsitellä vahvennetussa kokoonpanossa tai täysistunnossa.

6.6 Esimerkkejä vakuutusoikeuden päätöksistä

Kappaleessa on kaksi esimerkkiä valituksista vakuutusoikeuteen. Esimerkissä 1 on kyse opintotukea koskevan valituksen myöhästymisestä. Esimerkissä 2 on kyse opintotuen tukikuukausista.

6.6.1 Esimerkki 1

Alla on aluksi esitetty vakuutusoikeuden päätös kursivoituna ja päätöksen kommentointi on estetty päätöksen jälkeen.

Opintotuki - Valituksen myöhästyminen - Valituksen tutkiminen - Painava syy

VakO 4263:2008 Diaarinumero 4263:2008 Antopäivä 7.9.2009 OPTL.30a

Valitus opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätöksestä olisi pitänyt lain mukaan toimittaa määräajassa Kansaneläkelaitokselle tai opintotukilautakunnalle. Valitus oli toimitettu määräajassa opintotuen muutoksenhakulautakunnalle, josta se oli sittemmin toimitettu määräajan jälkeen opintotukilautakunnalle. Valitus oli siten saapunut määräajan jälkeen. Valituksen myöhästymiseen katsottiin kuitenkin olleen painavia syitä, koska valituksen toimittaminen opintotuen muutoksenhakulautakunnalle oli kohtuudella arvioituna johtunut ymmärrettävästä erehdyksestä. Tämän vuoksi valitus otettiin vakuutusoikeudessa tutkittavaksi siitä huolimatta, että se oli saapunut valitukselle säädetyn määräajan jälkeen.

Vakuutusoikeuden perustelut

Opintotukietuutta koskevaan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta ja muutoksenhakulautakunnan päätökseen tyytymätönvakuutusoikeudelta. Valituskirjelmä on toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon. Valituskirjelmä opintotukilautakunnan päätökseen voidaan toimittaa myös asianomaiselle opintotukilautakunnalle. Valittajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on postitettu hänen ilmoittamallaan osoitteella, jollei muuta näytetä. Jos opintotuen muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusoikeudelle annettava valitus on saapunut määräajan jälkeen, asianomainen muutoksenhakuelin voi tästä huolimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan antama päätös on 23.5.2008 postitettu A:lle hänen ilmoittamallaan osoitteella. Koska muuta ei ole näytetty, A:n on katsottava saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä viimeksi mainitun

päivän jälkeen eli 30.5.2008. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätökseen liitetyn valitusosoituksen mukaan valituskirjelmä olisi pitänyt toimittaa Kansaneläkelaitokselle tai asianomaiselle opintotukilautakunnalle 30 päivän kuluessa 30.5.2008 jälkeen eli viimeistään maanantaina 30.6.2008 määräpäivän 29.6.2008 sattuessa sunnuntaille. Valituskirjelmä oli toimitettu 30.6.2008 opintotuen muutoksenhakulautakunnalle. Valituskirjelmä on sittemmin toimitettu opintotukilautakunnalle 7.7.2008 eli säädetyn määräajan jälkeen.

A on toimittanut valituskirjelmänsä määräajassa valituksenalaisen päätöksen antaneelle opintotuen muutoksenhakulautakunnalle, vaikka se olisi pitänyt lain mukaan toimittaa määräajassa Kansaneläkelaitokselle tai opintotukilautakunnalle. Kohtuudella arvioituna kysymyksessä on ollut ymmärrettävä erehdys. Tämän vuoksi valituksen myöhästymiseen on katsottava olleen laissa tarkoitettuja painavia syitä.

Lainkohdat Opintotukilaki 29 § 1 ja 2 mom., 30 a § sekä 32 § 6 mom. Osasto 2. (Vakuutusosoikeus 2010.)

Valitukset ja muutoksenhakukirjelmät tulee toimittaa kussakin päätöksessä annetun valitusosoituksen mukaan oikeaan määräaikaan ja oikeaan paikkaan. Tässä tapauksessa on mielenkiintoista se, että vakuutusosoikeus on ottanut käsiteltäväkseen muutoksenhakuasian, vaikka valittaja on toimittanut muutoksenhakukirjelmän väärään paikkaan, vaikkakin määräaikana. Vakuutusosoikeudelle valitus on siis saapunut myöhästyneenä.

Vakuutusosoikeus on kuitenkin ottanut asian käsiteltäväkseen katsoen, että valituksen myöhästymiseen on katsottava olleen laissa tarkoitettuja painavia syitä. Päätöksestä ilmenee, että kohtuudella arvioituna myöhästymisen syynä on ollut ymmärrettävä erehdys.

Vakuutusosoikeuden päätös vaikuttaa inhimilliseltä, mitä ei yleensä viranomaisten päätökseltä odoteta.

6.6.2 Esimerkki 2

Vakuutusosoikeuden päätös liittyy lukiokoulutuksen opintotukeen ja tukikuukausiin. Päätös on esitelty kursivoituna ja päätöksen kommentointi on kappaleen lopussa.

Opintotuki – Tukikuukausi VakO 3736:2008

Diaarinumero 3736:2008. Antopäivä 25.11.2009. OPTL.7c.4.

Koska opintotukilaissa ei ole määritetty, mille yksittäisille kuukausille lukuvuoden tukikuukaudet tulisi lukiokoulutuksessa kohdistaa, Kansaneläkelaitoksen ei olisi tullut hylätä opintotukihakemusta ajalta 13. - 31.8. sillä perusteella, että Kansaneläkelaitoksen vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan lukio-opinnoissa lukuvuosittainen tukiaika on 1.9. - 31.5.

Esitiedot

A oli hakenut asumislisää ajalle 13. - 31.8.2007. Kansaneläkelaitos hylkäsi hakemuksen todeten, että lukuvuosittainen tukiaika on 1.9. - 31.5. ja että lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

A haki Kansaneläkelaitoksen päätökseen muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta ja vaati asumislisää ajalle 13. - 31.8.2007. A katsoi, että opintotuki myönnetään enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa, joten hän katsoi mahtuvansa kyseessä olevaan ajanjaksoon, koska asui opiskelupaikkakunnalla vain 13. - 31.8.2007 välisen ajan.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan ratkaisu

Opintotuen muutoksenhakulautakunta kumosi valituksenalaisen päätöksen ja palautti asian Kansaneläkelaitokselle uudelleen käsiteltäväksi.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan perustelut

Lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Kansaneläkelaitos ei ole päätöksessään esittänyt opintotukilain mukaista perustetta sille, että A:n asumislisähakemus ajalta 13. - 31.8.2007 on hylätty.

Muutoksenhaku vakuutusosoikeudessa

Kansaneläkelaitos haki vakuutusosoikeudelta muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätökseen ja vaati, että opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätös kumotaan. Kansaneläkelaitos vetosi siihen, että tukikuukausien kohdistamisesta yksittäisille kuukausille lukio-opinnoissa ei ole säännöstä opintotukilaissa, joten kohdistamisessa tulee noudattaa vakiintunutta soveltamiskäytäntöä. Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti lukio-opintojen oikeuttama yhdeksän kuukauden opintotuki on kohdistettu ajalle 1.9. - 31.5. eivätkä lukiolaiset ole oikeutettuja opintotutukeen ajalla 1.6. - 31.8.

Vakuutusosoikeuden ratkaisu

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätöstä ei muutettu. Valitus hylättiin.

Vakuutusoikeuden perustelut

Opintotukilain 7 c §:n 4 momentin mukaan lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

Vakuutusoikeus totesi, että laissa ei ole määritetty, mille yksittäisille kuukausille lukuvuoden tukikuukaudet tulisi lukiokoulutuksessa kohdistaa. Laissa ei siis ole säädetty rajoitusta, jonka mukaan tukea ei voisi saada myös elokuulle. Vakuutusoikeus totesi, että Kansaneläkelaitoksen ei olisi tullut mainitsemallaan perusteella hylätä A:n opintotukihakemusta, mikäli hän muutoin täyttää opintotuen saamisen edellytykset.

Lainkohta Opintotukilaki 7 c § 4 mom. Osasto 1

Esimerkki on sen takia mielenkiintoinen, että Kansaneläkelaitos on tehnyt valituksen opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätöksestä, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen oli otettava opintotuen asumislisähakemus uudelleen käsiteltäväksi, koska se ei ollut esittänyt lain mukaista perustetta sille, että hakijan asumislisähakemus ajalta 13. – 31.8.2007 on hylätty.

Kansaneläkelaitos on perustellut päätöstään vakiintuneella soveltamiskäytännöllä. Soveltamiskäytännön mukaan lukio-opintojen yhdeksän kuukauden opintotuki on kohdistettu ajalle 1.9. – 31.8.

Vakuutusoikeus hylkäsi Kansaneläkelaitoksen valituksen. Vakuutusoikeuden päätöksen mukaan Kansaneläkelaitoksen ei olisi tullut hylätä opintotukihakijan hakemusta, koska laissa ei ole säädetty rajoitusta, jonka mukaan tukea ei voisi saada elokuulle.

Vakuutusoikeuden päätös ja sen perustelu tuntuu järkevältä ja oikeudenmukaiselta. Opiskelijaa on tietysti saattanut haitata päätöksen viivästyminen.

6.7 Kantelu Eduskunnan oikeusasiamiehelle

Eduskunnan oikeusasiamies valvoo viranomaisten toiminnan laillisuutta. Valvonta ulottuu moniin julkista tehtävää hoitaviin tahoihin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen puoleen voi kääntyä silloin, kun epäilee, että viranomainen tai virkamies ei ole noudattanut lakia tai täyttänyt velvollisuuksiaan.

Oikeusasiamiehelle voi kannella kuka hyvänsä. Kantelun voi tehdä itseään koskevasta asiasta, mutta kannella voi myös toisen puolesta tai yhdessä muiden kanssa. Oikeusasiamies tutkii kantelun, jos sen perusteella on aihetta epäillä, että viranomainen on toiminut lainvastaisesti. Kantelun tutkinta on maksutonta.

Kantelun voi tehdä kirjoittamalla oikeusasiamiehelle vapaamuotoisesti tai käyttämällä kantelulomaketta. Kantelu on suotavaa tehdä kotimaisilla kielillä tai tarvittaessa englanniksi. Kantelu osoitetaan Eduskunnan oikeusasiamiehelle.

Kantelussa on mainittava, kenen tai minkä viranomaisen menettelyä kantelija arvostelee, mitä menettelyä tai päätöstä kantelija pitää lainvastaisena, miksi kantelija pitää menettelyä tai päätöstä lainvastaisena sekä onko asia vireillä tuomioistuimessa tai muualla. Kanteluun on hyvä liittää kopiot asiaa valaisevista päätöksistä ja muista asiakirjoista. Jos kantelu koskee viranomaisen päätöstä, liitetään se tai sen kopio kanteluun. (Eduskunnanoikeusasiamies 2010.)

Oikeusasiamies on ratkaisut tapauksen, jossa kantaja on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan opintotuen muutoksenhakulautakunnan antaman päätöksen perusteluja. Seuraavassa on esitetty kursivoituna ratkaisu kokonaisuudessaan.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan antaman päätöksen niukat perustelut

7.12.2004 1495/4/03 Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio Esittelijä: Esittelijäneuvos Lea Haapkylä

Kantelu

Pyysitte 23.6.2003 päivätyssä kirjeessänne eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan opintotuen muutoksenhakulautakunnan antaman päätöksen perusteluja. Valititte Teknillisen korkeakoulun opintotukilautakunnan 10.4.2002 antamasta päätöksestä opintotuen muutoksenhakulautakuntaan. Esititte valituskirjelmässänne perusteluja takaisinperinnästä luopumiselle ja vaaditte luovutustappion huomioon ottamista veronalaista pääomatuloa laskettaessa.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan 12.2.2003 antamassa päätöksessä ei kuitenkaan mielestänne otettu kantaa esittämiinne vaatimuksiin. Näkemyksenne

mukaan opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätös on näin ollen perusteluiltaan puutteellinen.

Ratkaisu

Hakijan taikka valittajan oikeus saada asiassaan perusteltu päätös on kirjattu Suomen perustuslain 21 §:n 2 momenttiin. Hallintolainkäyttölain (586/96) – jota sovelletaan asian käsittelyssä opintotuen muutoksenhakulautakunnassa – 53 §:ssä säädetään puolestaan, että päätöksen perusteluista on ilmettävä, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun ja millä oikeudellisilla perusteilla siihen on päädytty.

Päätösten perusteleminen on tärkeää asianosaisen oikeusturvan kannalta. Asianosaisen on saatava tietää, mitkä seikat ovat johtaneet häntä koskevaan ratkaisuun. Perusteluilla on keskeinen merkitys muutoksenhakuoikeuden käyttämisen kannalta. Ne ohjaavat kiinnittämään huomiota niihin seikkoihin, joilla on merkitystä muutoksenhakua ratkaistaessa. Riittävät perustelut voivat myös lisätä luottamusta ratkaisujen sisältöön. Opintotuen muutoksenhakulautakunta totesi lausunnossaan, että lautakunta ei itse laske tai määrittele opintotuen saajan veronalaisen tulon määrää, vaan tieto tuloista saadaan veroviranomaiselta. Lautakunta katsoi näin ollen, ettei sen tule ottaa kantaa veronalaisen tulon laskentaan eikä vaatimukseen luovutustappion huomioon ottamisesta veronalaista pääomatuloa laskettaessa.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan 12.2.2003 antamassa päätöksessä on tuotu esiin mm. se, että veroviranomainen toimittaa Kansaneläkelaitokselle ja opintotukilautakunnille tiedot opiskelijoiden tulosta sen mukaan, kuin ne on otettava huomioon opintotukea myönnettäessä tai tarkistettaessa. Katson kuitenkin, että opintotuen muutoksenhakulautakunnan (samoin kuin opintotukilautakuntien) tulisi tuoda perusteluissaan selvemmin esiin, mitä tuloverolaissa säädetyllä veronalaisella pääomatulolla ja ansiotulolla tarkoitetaan. Päätöksessä voisi mm. kertoa, että tuloverolain tarkoittama veronalainen pääomatulo on eri asia kuin verotettava pääomatulo.

Perusteluissa voisi mielestäni myös todeta, että myönnetyn opintotuen takaisinperintäasian yhteydessä ja opintotukeen vaikuttavia tuloja ja vapaan tulon ylitystä laskettaessa ei tuloverolain nojalla veronalaisista pääomatuloista tehtävillä vähennyksillä ole merkitystä. Viittaan näiltä osin vakuutusosoikeuden asiassa 28.5.004 antamaan päätökseen ja sen perusteluihin.

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan 12.2.2003 antaman päätöksen perustelut olisivat siis näkemykseni mukaan voineet olla yksilöllisemmät. Tämän johdosta kiinnitän opintotuen muutoksenhakulautakunnan huomiota hallintolainkäyttölain 53 §:n päätöksen perusteluille asettamiin vaatimuksiin. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni opintotuen muutoksenhakulautakunnan tietoon.

Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on maininnut muutamia kohtia, joihin muutoksenhakulautakunnan olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota. Ainakin päätösten riittävään perusteluun pitäisi kiinnittää huomiota. Oikeusasiamiehen

mielestä käsitellyssä tapauksessa muutoksenhakulautakunnan ”perustelut olisivat voineet olla yksilöllisemmät”. Lisäksi perusteluissa tulisi selvemmin käydä ilmi, mitä eri termit tarkoittavat. (Eduskunnan oikeusasiamies 2010.)

7 POHDINTA

Opiskelijan saatua perinnön hän sai Kansaneläkelaitokselta päätöksen, jossa mm. opintotukea pienennettiin. Tässä yhteydessä syntyi kysymys siitä, mikä oli tarkemmin ottaen päätöksen perustelu ja miten päätöksestä voisi valittaa.

Kiinnostuksen kohteina opinnäytetyössä ovat opintososiaaliset etuudet, lähinnä opintoraha, sen asumislisä ja koulutuspäiväraha sekä tulojen ja erityisesti myös perinnön vaikutus niiden määrään.

Koulutuspäiväraha on yksi varteenotettava opintososiaalinen etuus, jonka tarkoituksena on kannustaa ihmisiä opiskelun pariin. Koulutuspäiväraha on tarveharkintainen etuus, jonka johdosta menettää muut sosiaalietuudet. Koulutuspäivärahan eräs hankaluus on jatkuva koulutuspäivärahan hakemuksen täyttäminen. Opintotukea hakettaessa ei täytetä kuin yksi hakemus ja tukea maksetaan koko koulutuksen ajalta ilman jatkuvaa hakemuksien täyttämistä.

Lait muuttuvat nykyisin entistä useammin. Opinnäytetyön ollessa tekeillä 1.1.2010 astui voimaan lakimuutos. Opinnäytetyössä keskeinen koulutuspäiväraha poistuu asteittain ja tilalle tulivat 1.1.2010 alkaen ns. työllistymistä edistävät palvelut, jotka antavat koulutustukea joustavammin taloudellista tukea opiskelusta kiinnostuneille työttömille.

Työni tuloksina selvisi, että perintönä saatu omaisuus ja muu varallisuus ei vaikuta opiskelijan opintotuen tai koulutuspäivärahan ja työmarkkinatuen määrään, mutta perityn omaisuuden tuotto eli esimerkiksi osingot, vuokratulot ja korot (pääomatulot) sen sijaan vaikuttavat. Kuitenkin opintotuessa huomioon otettavia tuloja voi opiskelijalle tulla vasta kuolinpesän jakamisen jälkeen.

Koulutustuen tai työmarkkinatuen tarveharkinnassa monet sosiaalietuudet otetaan huomioon mutta perintöä tai lahjaa ei tarveharkinnassa huomioida.

Tätä opinnäytetyötä tehdessäni minulle on vahvistunut käsitys, että maallikon on vaikea itsenäisesti hoitaa perintöasioita ja muita lakiasioita. Erilaisia asiakirjoja, lomakkeita ja todistuksia tulee hankkia, ja niiden saanti viranomaisilta on vaativa ja aikaa vievä prosessi. Lisäksi on monia muita asioita, joita joudutaan surun keskellä miettimään, kuten esimerkiksi hautajaisjärjestelyt.

Kelan sisällä eri yksiköissä näyttää olevan erilaisia näkemyksiä esitettyyn kysymykseen. Viranomaisen vastaukset ovat usein vaikeaselkoisia ja myös päätösten perustelut ovat usein puutteellisia. Onneksi oikeusvaltiossa on mahdollisuus valittaa viranomaisten päätöksistä. Valituksen käsittely eri oikeusasteissa viipyy kuitenkin kohtuuttoman pitkiä aikoja. Näistä epäkohdista Suomi on saanut jo useita huomautuksia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta.

Mielestäni opinnäytetyö on erittäin hyvä ja tehokas oppimismuoto, joka takaa oman ajattelun käytön. Kokonaisvaltaisesti se pakottaa aikatauluttamaan, rajaamaan ja täydentämään työn aihepiiriä ja arvostamaan omaa työn jälkeä, kun työ on valmis.

LÄHTEET

Aarnio, A. & Kangas, U. Suomen jäämistöoikeus II Testamenttioikeus. 2008. 4. uudistettu laitos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Edilex 2010. Vakuutusosoikeuden tehtävä ja henkilöstö. Vakuutusosoikeuslaki 21.2.2003/132. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20030132>. (Luettu 2.5.2010)

Eduskunnan Oikeusasiamies. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan antaman päätöksen niukat perustelut, 7.12.2004 1495/4/03, Riitta-Leena Paunio 2010. Saatavilla www- muodossa.
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereoopaa&\\${BASE}=ereoopaa&\\${THWIDS}=0.56/1270023836_31053&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereoopaa&${BASE}=ereoopaa&${THWIDS}=0.56/1270023836_31053&${TRIPPIFE}=PDF.pdf).
(Luettu 19.2.2010.)

Finlex 2009a. Lahjaveroasteikot 2009. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080205>. (Luettu 26.6.2009)

Finlex 2009b. Työmarkkinatuen tarveharkinta. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19931542>. (Luettu 24.6.2009).

Finlex 2010a. Lakiasian käsittely työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20061089>. (Luettu 10.4.2010.)

Finlex 2010b. Suullinen käsittely asianomaisen pyynnöstä. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960586>. (Luettu 10.4.2010.)

Hakala, A. Etuuskäsittelijä. Lauritsalan Kela. 24.6.2008. Henkilökohtainen tiedonanto.

Hautajaiset. NET. Perintö perunkirjoitus: 2009. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.hautajaiset.net/perinto/perunkirjoitus.html>. (Luettu 14.5.2009)

Helokoski, E, Lindholm, T. 2007. Perintöverokirja. 9. uudistettu painos. Helsinki. Verotieto Oy.

Kansaneläkelaitos 2009a. Avoin Dokumentti. 2009 Saatavilla www- muodossa:
[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/opiskelijalle_verkko/\\$File/opiskelijalle_verkko.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/opiskelijalle_verkko/$File/opiskelijalle_verkko.pdf?OpenElement). (Luettu 30.3.2010)

Kansaneläkelaitos 2009b. Koulutuspäivärahan maksaminen, hakeminen ja muutokset. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/060601151107IL?OpenDocument>.
(Luettu 20.7.2009)

Kansaneläkelaitos 2010a. Opintotuki Nykyisin. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/300608102024HO?OpenDocument>.
(Luettu 5.2.2010.)

Kansaneläkelaitos-opintotukikeskus 2010b. Saatavilla www-muodossa:
<http://opinto-opas.evtek.fi/162.html>. (Luettu 19.2.2010.)

Kansaneläkelaitos. Päätöksestä valittaminen 2010c. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/230505121953MH?OpenDocument&navtdid=100908141049AK> (Luettu 8.1.2010.)

Kelalaskurit 2010. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/220801120915EH?OpenDocument>.
(Luettu. 9.4.2010.)

Kirjasto. FI 2009. Perintö- ja lahjaverotuksen kehitys 2010. Saatavilla www-
muodossa: <http://igs.kirjastot.fi/fi-FI/IGS/kysymykset/kysymys.aspx?ID=91e587e3-f583-459d-b378-34f1f8feab49>.
Luettu 31.3.2010.)

Kyytsönen. J. 2009, Hallinto-oikeudella pystyy säästämään perintöveroissa.
Maaseudun Tulevaisuus. 94. Vuosikerta. 6. (Luettu 31.3.2010.)

Lahtinen. I. Kansaneläkelaitos 2009, Dia 1. Opintotuen historia, nykypäivä ja
tulevaisuus. Saatavilla www- muodossa:
[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/optuhistoria/\\$File/optuhistoria.ppt?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/optuhistoria/$File/optuhistoria.ppt?OpenElement). (Luettu 18.1.2010)

Laki 24, 2009a. Perukirjan sisältö. Kuolinpesän varat ja velat.. Saatavilla www-
muodossa: <http://www.laki24.fi/pepe-perunkirjoitus-varatvelat.html>. (Luettu
27.10.2009)

Laki 24, 2009b. Perukirjan osakasluettelon vahvistuttaminen. Saatavilla www-
muodossa: <http://www.laki24.fi/pepe-perunkirjoitus-osakasluettelo.html>. (Luettu
27.10.2009)

Liiri. A. Lappeenrannan Työvoimatoimisto. Työllistämistä edistävät palvelut ja
omaehtoinen opiskelu. 2010. Haastattelu 8.1.2010)

Lähteenmäki, T. Kansaneläkelaitos, Jyväskylän toimisto. Kansaneläkelaitos on
tehnyt seuraavanlaisen päätöksen opintotuesta. 2009.

Norri, M. Perintö- ja testamentti käytännönkäsikirja. 2007. 5. uudistettu painos.
Gummerus kirjapaino Oy.

Opintotuen muutoksenhakulautakunta. Yleistä opintotuen
muutoksenhakulautakunnasta 2010. (Saatavilla www- muodossa:
<http://www.opintotuenmuutoksenhakulautakunta.fi/lautesit.php>.(Luettu
9.1.2010.)

Perunkirjoitus. FI. 2010. Perilliset Suomen lain mukaan. Saatavilla www-
muodossa: <http://www.perunkirjoitus.fi/index.php?sivu=2>. (Luettu 18.1.2010).

Plaza. FI. 2009 Veronmaksajat. Hallintaoikeus 19.6.2006. Saatavilla www-
muodossa: <http://plaza.fi/ajassa/talous/verotus/perinnot-ja-lahjat/hallintaoikeus>.
(Luettu 21.7.2009)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Esite 1999:2 Saatavilla www- muodossa:
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/vao/julkaisut/kovaesit/kova3.htm>. (Luettu
23.7.2009)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Koulutuspäiväraha osa 1. Saatavilla www-
muodossa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/vao/julkaisut/kovaesit/kova1.htm>.
Luettu 23.7.2009)

Suomen laki verolait 1/2009. Korolainen, V. Helsinki: Talentum Media Oy.

Tunne perusturvasi opiskelijalle. Opintotuki, asumislisä ja opintolaina sekä
koulumatkatuki – 2009.

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/opiskelijalle_verkko/\\$File/opiskelijalle
verkko.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/opiskelijalle_verkko/$File/opiskelijalle_verkko.pdf?OpenElement)

Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry 2009. Koulutuspäiväraha ja suuruus 2009.
Saatavilla www- muodossa: <http://www.tyj.fi/>. (Luettu 23.7.2009)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. 2010a. Käsittelyvaiheet.
Saatavilla www- muodossa: <http://www.ttlk.fi/vaiheet.html>. (Luettu 9.1.2010)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. 2010b. Lisäselvitys. Saatavilla
www- muodossa: <http://www.ttlk.fi/lisaselvitys.html>. (Luettu 9.1.2010)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. 2010c. Oikeudenkäyntikulut.
Saatavilla www- muodossa: <http://www.ttlk.fi/kulut.html>. (Luettu 9.1.2010)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. 2010d. Suullinen käsittely
Saatavilla www- muodossa: <http://www.ttlk.fi/suullinen.html>. (Luettu 9.1.2010)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta, 2010e. Tietoa
muutoksenhakijalle. Saatavilla www- muodossa: <http://www.ttlk.fi/tietoa.html>
(Luettu 9.1.2010)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta 2010f. Työttömyysturvan
kokoonpano ja nimitys. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.ttlk.fi/kokoonpano.html>. (Luettu. 10.4.2010.)

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta. 2010g. Valitus
vakuutusosoikeuteen. Saatavilla www- muodossa: <http://www.ttlk.fi/valitus.html>.
(Luettu 9.1.2010)

Vakuutusosoikeus, asian käsittely vakuutusosoikeudessa 2010. Saatavilla www-
muodossa <http://www.oikeus.fi/vakuutusosoikeus/7015.htm>. (Luettu 19.2.2010.)
Vakuutusosoikeus 2010a. Lisäselvitys. Saatavilla www- muodossa:
<http://www.oikeus.fi/vakuutusosoikeus/7015.htm>. (Luettu 11.1.2010)

Vakuutusosoikeus 2010b. Opintotuki – Tukikuukausi. Saatavilla www- muodossa: <http://www.oikeus.fi/vakuutusosoikeus/49689.htm>. (Luettu 19.2.2010)

Vakuutusosoikeus 2010d. Opintotuki - Valituksen myöhästyminen - Valituksen tutkiminen - Painava syy. Saatavilla www- muodossa: <http://www.oikeus.fi/vakuutusosoikeus/48289.htm>. Luettu 19.2.2010.)

Vakuutusosoikeus 2010f. Päätöksen poistamista koskevan asian saattaminen vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi. Saatavilla www- muodossa: <http://www.oikeus.fi/vakuutusosoikeus/7015.htm>. (Luettu 11.1.2010)

Vakuutusosoikeus 2010g. Vakuutusosoikeuden ratkaisukokoonpanot. Saatavilla www-muodossa: <http://www.oikeus.fi/vakuutusosoikeus/uploads/auzw68evw48p2bs.pdf>. (Luettu 2.5.2010.)

Vakuutusosoikeus 2010. Valitusasian saattaminen vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi 2010. Saatavilla www- muodossa: <http://www.oikeus.fi/vakuutusosoikeus/7015.htm>. (Luettu 11.1.2010)

Veronmaksajat 2008 Perintöverotus perintöveroasteikko ennen 1.1.2008. Saatavilla www-muodossa: <http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/omatveroasiat/perinnot/>. (Luettu 13.7.2009)

Veronmaksajat 2009. Perintöverotus. Saatavilla www-muodossa: <http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/omatveroasiat/perinnot/>. (Luettu 13.7.2009)

Verotus.5/2001. 51. vuosikerta. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausijulkaisu. Verovirkailijain Liitto ry. Suomen Veromiehet ry. Suomen Verotarkastajat SVT ry. Helsingin Veroviraston Virkailijat ry. Helsinki: Painomerkki Oy. Kustannusosakeyhtiö Verotus. 542 -543.

Verotus.3/2002. 52. vuosikerta. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausijulkaisu. Verovirkailijain Liitto ry. Suomen Veromiehet ry. Suomen Verotarkastajat SVT ry. Helsingin Veroviraston Virkailijat ry. Helsinki: Painomerkki Oy. Kustannusosakeyhtiö Verotus. 248 - 249.

Yleinen työttömyyskassa YTK 2010a. Koulutustuen suuruus. Saatavilla www-muodossa: <http://www.ytk.fi/default.aspx?id=280>. (Luettu 11.1.2010)

Yleinen työttömyyskassa YTK 2010b. Päivärahasuuruus. Saatavilla www-muodossa: <http://www.ytk.fi/default.aspx?id=255>. (Luettu 11.1.2010)

Yrittäjä FI 2009. Alaikäisyysvähennys ja puoliso vähennys. Saatavilla www-muodossa: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/verotjarahat/verotus/perintojalajahjavero/>. (Luettu 13.7.2009.)

VALITUS Voitte halutessanne käyttää tätä lomaketta valitusta tehdessänne.

Muutoksenhakuviranomainen, jolle valitus osoitetaan

Valittajan täydellinen nimi

Henkilötunnus

Osoite

Puhelinnumero

Päätös, johon olette tyytymätön (päätöksen antaja, antamispaikka ja – päivämäärä)

Vaatimukset (yksilöikää, mitä muutoksia vaaditte)

Perustelut (perustelkaa esittämänne vaatimukset)

Mahdolliset valitukseen liitettävät uudet selvitykset ja liitteet (selvitysten ja liitteiden nimet)

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Jatkuu erillisellä paperilla